

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΣΤ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1977 | ΑΡΙΘ. 19

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΙΓΝΑΤΙΟΣ*

5. «Ἐν πάθει ἀληθινῷ». Ἡ λ. «πάθος», παρὰ τὴν παράλειψιν τοῦ ἄρθρου, ἀναφέρεται ἀσφαλῶς εἰς τὸ «πάθος» τοῦ Χριστοῦ, μηδέποτε ἄλλοτε ὑπ' ἄλλην σημασίαν χρησιμοποιουμένη ἢ λ. ὑπὸ τοῦ Ἰγνατίου. Πολλάκις ὅμως συνδέεται ἢ λ. ἐμφαντικῶς μετ' ἄλλων σωτηριολογικῶν ἐνεργειῶν, ἥτοι ἀναστάσεως, βαπτίσεως, γεννήσεως Χριστοῦ κ.ἄ. Ἴδὲ π.χ. Ἐφεσ. 20,1. Μαγνησ. 11. Φιλαδ. 9,2. Σμυρν. 1,2. 7,2. 12,2. Πολλάκις ἀπαντᾷ ἢ λ. «πάθος» ἀναφερομένη μόνον εἰς τὸ «πάθος» τοῦ Χριστοῦ. Π.χ. Ἐφεσ. 18,2. Μαγνησ. 5,2. Τραλλ. προοίμ. καὶ 11,2. Φιλαδ. προοίμ. καὶ 3,3. Σμυρν. 5,3. Ῥωμ. 6,3. Ὁ Ἰγνάτιος ἀποδίδει κατ' ἐξοχὴν ἰδιαίτεραν σημασίαν εἰς τὸ «πάθος», διὰ τοῦτο καὶ πλειστάκις χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν ταύτην. Τὸ «πάθος» τοῦ Κυρίου ἀποτελεῖ διὰ τὸν Ἰγνάτιον τὸ κέντρον τῆς χριστολογίας καὶ σωτηριολογίας του. Ἦδη ἀπὸ τοῦ προσφωνητικοῦ προοιμίου τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς του ὁ Ἰγνάτιος βασιζέται τὴν τε ἐνότητα καὶ αὐτὴν τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκλογὴν τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου «ἐν πάθει ἀληθινῷ». Εἶναι «ἀληθινόν» τὸ «πάθος» τοῦ Χριστοῦ, ἥτοι γνήσιον καὶ πραγματικόν καὶ οὐχὶ «κατὰ δόκησιν» γενόμενον, ὡς ἐπρέσβευον οἱ αἰρετικοὶ Δοκηταί. Διὸ καὶ συνιστᾶται ἡ ἐπιστροφή τῶν αἰρετικῶν διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ ἀληθινοῦ «πά-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 458 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τεύχους.

θ ο υ ς, ὃ ἐστὶν ἡμῶν ἀνάστασις». (Σμυρν. 5,3). Περὶ τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Δ ο κ η τ ῶ ν θὰ ὁμιλήσωμεν ἐκτενῶς, ὅταν θὰ ἐρμηνεύσωμεν τὸ κ. 10 τῆς ἐπιστολῆς του πρὸς Τραλλιανούς. Τὸ «π ἄ θ ο ς» τοῦ Χριστοῦ φέρει καὶ τὴν εἰρήνην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν (Τραλλ., πρσοίμ.). Ἐνῶ ὁ σχισματικὸς εἶναι κεχωρισμένος τελείως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς εὐλογίας αὐτοῦ (Φιλαδ. 3,3), ἐξάιρεται δ' ἐν τῷ χρωρῷ Τραλλ. 11,2, ὅτι «ἐ ν τῷ π ἄ θ ε ι αὐτοῦ προσκαλεῖται ὑμᾶς».

6. «Ἰ η σ ο ῦ ς Χ ρ ι σ τ ὸ ς». Ὁ Ἰγνάτιος ὀνομάζει κατὰ προτίμησιν τὸν Κύριον διὰ τοῦ διπλοῦ ὀνόματος καὶ μάλιστα 112 φορές εἰς ὅλας του τὰς ἐπιστολάς (Πβλ. M. R a c k l, Die Christologie des hl. Ign. von Antiochien, ἐν Freiburger Theol. Studien XIV, 1914 σ. 147 μετὰ πλουσίας βιβλιογραφίας). «Χ ρ ι σ τ ὸ ς Ἰ η σ ο ῦ ς» ὀνομάζεται ὑπ' αὐτοῦ 13 ἢ 14 φορές. «Ἰ η σ ο ῦ ς ὁ Χ ρ ι σ τ ὸ ς» ἀπαντᾷ μόνον ἐν Ἐφεσ. 18,2. Τέλος δὲ μόνον «Ἰ η σ ο ῦ ς» ἐν Ἐφεσ. 15,2. Μαγνησ. 1,2. Φιλαδ. 5,1. Μόνον δὲ «Χ ρ ι σ τ ὸ ς» ἐν Μαγν. 13,2. Ῥωμ. 4,1,2. Πᾶσαι αἱ ἐνδείξεις πείθουν ὅτι ὁ Ἰγνάτιος εἶχε γνώσιν ἢ ἔστω ὑποσυνειδήτως διησθάνετο τὴν σημασίαν τοῦ διπλοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου, ἦτοι «Ἰ η σ ο ῦ ς» καὶ «Χ ρ ι σ τ ὸ ς», ὡς ἐξ ἀρχῆς ἀπεδίδοτο εἰς τὸν Κύριον. Ἡ λέξις «Ἰ η σ ο ῦ ς» εἶναι ἔβραϊκὴ καὶ σημαίνει «Σ ω τ ῆ ρ», ἐδόθη δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ ἀρχαγγέλου, εἰπόντος τῷ μνήστορι Ἰωσήφ: «τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ «Ἰ η σ ο ῦ ν» (Ματθ. 1,21), εἶναι δὲ ταυτόσημον τῷ ὀνόματι «Ἐ μ μ α ν ο υ ἡ λ» (Ματθ. 1,23. Ἡσ. 8, 8,10), ὅπερ ἐρμηνεύεται «μ ε θ' ἡ μ ῶ ν ὁ Θεός» (Ἡσ. 7,14. 8,10).

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Βίος ἄξιος «κραυγῆς».

Ὁ βίος τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου φέρει, κατὰ τινα τρόπον, εἰς τὴν μνήμην τὴν ωραίαν φράσιν τοῦ Ἀποστολικοῦ Πατρὸς Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου: «μυστήριον κραυγῆς ἐν ἡσυχίᾳ Θεοῦ». Ὁντως, ὁ λαοφιλὴς οὗτος Ἅγιος δὲν εἶχε βίον ἀποτελούμενον ἀπὸ ὀρατὰ τροπία. Τοῦναντίον, ὑπῆρξε βίος ἰωβείου καρτερίας καὶ ἀνεξικακίας, ἀγάπης οὐ ζητιούσης τὰ ἑαυτῆς». Ἐνῶ ἦτο βίος «κραυγῆς», ἦτοι ἄξιος ἡχηρᾶς προβολῆς, διηνύθη ἀθορύβως, ὑπὸ τὸν εὐλογημένον πέπλον τῆς ταπεινοφροσύνης.

Ὁ Νεκταριος ὑπέμεινε τὰς ἀδικίας πού τοῦ ἔγιναν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς νὰ διαμαρτυρηθῆ, χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ εὐαγγελικὸν πνεῦμα, μιμούμενος τὸν προῶν καὶ ταπεινὸν Ἰησοῦν, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ προφήτης εἶχεν εἶπει: «οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάσει».

Ἐξ οὗ ἡ μεγάλη δόξα του ὄχι μόνον ἐν οὐρανοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ σιωπὴ του ἠμείφθη μὲ τὰ πάμπολλα θαύματα, τὴν χάριν τῶν ὁπίων τοῦ ἔδωσεν ὁ Θεός, ὡς καὶ τὴν τιμὴν πού ἐν βαθυτάτῃ εὐλαβείᾳ τοῦ ἀπονέμουν οἱ ὀρθόδοξοι πιστοὶ παντοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Ταῦτα, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπ' εὐχάτων τελεσεύσεως μνήμης του (3 Σεπτεμβρίου).

Ἡ νέα γενεὰ καὶ ἡ ἰδική μας.

Πολλοὶ ἐκ τῶν σημερινῶν νέων τελοῦν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ἰδεῶν ἀντικειμένων πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον. Καὶ ἡ ζωὴ των εἶναι ἀνάλογος. Τὸ φαινόμενον, ὄντως θλιβερόν, δὲν ἀντιμετωπίζεται ὀρθῶς, ἀν καταλογίζομεν ὅλην τὴν ἐνοχὴν εἰς τὰ παιδιά μας. Διότι, ὡς προσφνεύεται παρατηρήθη προσφάτως ὑπὸ διασῆμου Εὐρωπαίου θεολόγου, «ὡς κρίσις τῶν νέων ἀντανακῆ τὴν κρίσιν τῶν μεγάλων». Κατὰ μέγα μέρος, παιόμεν ἡμεῖς καὶ ὄχι ἡ τρυφερὰ ἡλικία. Αὕτη, κατὰ τὸ μέρος τοῦτο, εἶναι θῦμα τῶν κακῶν μας παραδειγμάτων. Εἴμεθα μία γενεὰ ὄχι χωρὶς ἠθικὰ ἔλλα, εἴτε πρόδηλα εἴτε κλυπτόμενα ἀπὸ μίαν διαφανῆ ὑποκρισίαν. Ζοῦν οὕτως οἱ νέοι μας εἰς περιβάλλον πού δὲν ἐγγυᾶται τὴν ἀνάπτυξιν εἰς αὐτοὺς ὑγιεῖς χαρακτῆρος. Εἰς γονεῖς λοιπόν, διδασκάλους, ποιμένας, χρειάζεται αὐστηρὰ αὐτοκριτικὴ, διὰ νὰ

ἴδουν ποία εἶναι ἡ μερὶς εὐθύνης των. Καὶ μετὰ τὴν διάγνωσίν της ν' ἀλλάξουν οἱ ἴδιοι εἰς ὅ,τι εἶναι ὑπόλογοι. Τότε, ἀσφαλῶς, καὶ τὰ —κατὰ φύσιν ἢ κατὰ πνεῦμα— τέκνα των θὰ ἐμφανίσουν καὶ αὐτὰ τὴν εὐκταίαν ἀλλαγὴν.

Εἰρηνοποιοί.

Ἡ εἰρήνη, εἰς τοὺς κόλπους τοῦ χριστιανισμοῦ, εἶναι ὅ,τι ὁ Ἄντιδικος κατ' ἐξοχὴν προσπαθεῖ νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ. Οὕτως, ἀπὸ τῶν ἀρχαϊκῶν χρόνων τῆς Ἐκκλησίας, «μετασχηματιζόμενος εἰς ἄγγελον φωτὸς» κατὰ τὴν Παύλειον φράσιν, ὑποκινεῖ τὴν δημιουργίαν τῶν φασιῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὰς ρίζας εἰς τὴν ὑπ' ἐκείνου ἐμπνεομένην ἰδέαν ἐργατῶν τινων τοῦ νοητοῦ Ἀμπελῶνος, ὅτι αὐτοὶ καὶ ὄχι οἱ λοιποὶ εἶναι οἱ ὀρθῶς καὶ ἀποδοτικῶς ἀνταποκρινόμενοι εἰς τὴν θεῖαν κλήσιν.

Εἶναι φαινόμενον πὺν δὲν ἀπουσιάζει καὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας. Ἀντίκειται εἰς τὸ ὑγιὲς ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα καὶ λυπεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Πρέπει ὁ ἱερός Κληρὸς μας νὰ συνειδητοποιήσῃ βαθύτερον τὸ ὅπερ ἔχει χρέος διὰ τὴν ἐξάλειψιν αὐτοῦ τοῦ ἔλκους. Αἰθρόμενος ὑπεράνω τοιούτων ἐμπαθῶν διακρίσεων, ἃς πολιτεύεται εἰρηρικῶς, δίδων φωτεινὸν παράδειγμα καὶ εἰς τὸν λαόν. «Μεμέρισται ὁ Χριστός;».

Αἱ ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας ἐφημερίους τὰς ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, διὰ νὰ ἐμπλουτίσουν, μὲ ὅσας ἐξ αὐτῶν προτιμοῦν, τὴν ἰδιωτικὴν των καὶ τὴν ἐνοριακὴν βιβλιοθήκην, φροντίζοντες παραλλήλως διὰ τὴν διάδοσιν των καὶ μεταξὺ τῶν πιστῶν.

Πρόκειται περὶ βιβλίων προσεγγένων εἰς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν γλωσσικὴν μορφήν, ἐπίσης δὲ καλαιουθήτου ἐκτυπώσεως καὶ διβλιοδεσίας, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν πνευματικὴν τροφήν ποιότητος ἡγγυημένης ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν Ἐκκλησίαν. Οἱ τομεῖς εἰς τοὺς ὁποίους ἀνταποκρίνονται εἶναι ποικίλοι: Παιδικὴ Λογοτεχνία, Λειτουργικὴ Ζωή, Πατερικὴ Γραμματεία, Κήρυγμα, Εἰκονογραφία, Ποιμαντικὸν ἔργον, Διαφώτισις ἐπὶ τῶν αἰρέσεων κ.λπ.

Εἰς αὐτάς, προσθετέα καὶ ἡ δεκαπενθήμερος ἐφημερὶς «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», πὺν δὲν περιλαμβάνει μόνον εἰδησεογραφίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶκαιρον ἐκάστοτε ὕλην ὀρθοδόξου ἐποικοδομητικῆς.

ΕΘΝΙΚΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Αί ἐπὶ τὴν χριστιανικὴν λατρείαν ἔθνικαί ἐπιδράσεις ἦσαν περιφερειακαί, διότι ἐπρόκειτο εἴτε περὶ γλωσσικῶν ἢ ἐθιμοτυπικῶν μορφῶν, εἴτε περὶ ἐξωτερικῶν λειτουργικῶν στοιχείων, εἴτε περὶ ἐκλογῆς ὠρισμένων ἡμερῶν. Παρὰ ταῦτα εὐρέθησαν καὶ οἱ ἰσχυρισθέντες, ὅτι ἐν τοῖς χριστιανικοῖς μυστηρίοις ὑπάρχει καὶ βαθυτέρα ἐπίδρασις ἐκ μέρους τῶν ἔθνικῶν μυστηριακῶν τελετῶν, αἱ ὁποῖαι συνεδέοντο εἴτε μετὰ τοῦ τυπικοῦ τῆς μυστικῆς μυσίσεως τῶν μετεχόντων τῆς ἔθνικῆς μυστηριακῆς λατρείας, εἴτε μετὰ τῆς δραματικῆς παραστάσεως τῶν δεινῶν, τοῦ θανάτου, τῆς ἀναβιώσεως καὶ τελικῆς νίκης τοῦ πάτρωνος τῶν μυστηρίων Θεοῦ (Διονύσου, Περσεφόνης κ.λπ.) ἐν τῇ ἐλπίδι, ὅπως οἱ μεμνημένοι μετὰσχουν τοῦ βίου τῆς Θεότητος καὶ εὗρουν μετὰ θάνατον τὴν σωτηρίαν. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὰς μυστηριακὰς λατρείας δὲν ὑπῆρχε διδασκαλία τις, ἀλλὰ δραματικὴ ἐνέργεια, ἣτις ὠδήγει εἰς ἔκστασιν καὶ ἱερὸν ἐνθουσιασμόν, χρησιμοποιουμένων μουσικῆς, χοροῦ, καθαρτικῶν λουτρῶν, ἱερῶν δεῖπνων καὶ παντὸς εἴδους «ὀργίου» (ἐκ τῆς λέξεως «ἔργον», ἥτοι ἐκ τῆς αὐτῆς λέξεως, ἣτις ὑπάρχει ἐν τῇ συνθέτῳ λέξει «λειτουργία»).

Σήμερον ἡ νηφαλία ἔρευνα ἔχει ἀποδείξει, ὅτι ἐν τῇ ἀποστολικῇ ἐποχῇ, καθ' ἣν εἶχεν ἤδη ἀναπτυχθῆ ἡ χριστιανικὴ μυστηριακὴ ζωὴ, οὐδεμίαν ἐπαφὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ μετὰ τῆς ἔθνικῆς μυστηριακῆς λατρείας ἦτο δυνατὴ καὶ ὅτι ἡ ἀπαντωμένη ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ λέξις «μυστήριον» οὐδόλως ἔχει λατρευτικὴν σημασίαν, ἀλλὰ σημαίνει τὸ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου σχέδιον τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἦτο ἀνεξιχνίαστον καὶ «ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν γενεῶν» καὶ μόνον «νῦν ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ» (Κολοσ. α', 26), πραγματοποιηθὲν ἐν Χριστῷ.

Κατὰ τὸν β' καὶ γ' αἰῶνα, διαδοθέντων τῶν ἀποτελούντων κίνδυνον διὰ τὸν Χριστιανισμόν ἔθνικῶν μυστηρίων, οἱ Χριστιανοὶ συγγραφεῖς καὶ δὴ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ οἱ

ἀπολογηταὶ Ἰουστίνος καὶ Τερτυλλιανὸς ἀποκρούουν σφοδρῶς τὰ ἐθνικὰ μυστήρια καὶ κατηγοροῦν ταῦτα ὡς πηθηκίζοντα καὶ μιμούμενα τὰς χριστιανικὰς τελετὰς (βάπτισμα, ἱερὸν δεῖπνον κ.λπ.). Ἐπομένως οἱ χριστιανοὶ οὗτοι συγγραφεῖς βλέπουν ὁμοιότητος, ἀλλ' ὑπερασπίζονται τὴν προτεραιότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ καί, χρησιμοποιοῦντες οἰκείας εἰς τοὺς ἐθνικοὺς εἰκόνας καὶ παραστάσεις, ἀπευθύνουν οἰονεὶ πρὸς τοὺς ὁπαδοὺς τῶν ἐθνικῶν μυστηρίων τὴν πρόσκλησιν: «Ἐλθετε πρὸς ἡμᾶς. Ἡμεῖς ἔχομεν τὰ ἀληθῆ Μυστήρια». Οὕτως οἱ Χριστιανοὶ λαμβάνουν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἔναντι τῆς λατρείας τοῦ ἡλίου στάσιν, περὶ τῆς ὁποίας ἔλεγον: «Ἡμεῖς ἔχομεν τὸν Ἄληθῆ Ἥλιον». Χαρακτηριστικὴ εἶναι περικοπὴ τις τοῦ «Προτρεπτικοῦ» Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὗτος, — ἀναφερόμενος εἰς τὰ Βακχικὰ ἢ Διονυσιακὰ μυστήρια, ἅτινα ἐτελοῦντο μετ' ὀργιαστικῆς μουσικῆς καὶ χρήσεως οἴνου ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐν ἔκστατικῇ καταστάσει μεθέξεως τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναβιώσεως τοῦ Διονύσου —, λέγει χαρακτηριστικῶς:

«Φύγωμεν τὴν συνήθειαν, φύγωμεν οἶον ἄκραν καλεπὴν ἢ Χαρύβδεως ἀπειλὴν ἢ Σειρήνας μυθικάς... Ἐὰν ἐθέλης μόνον, νενίκηκας τὴν ἀπώλειαν καί... ἀπάσης ἔση τῆς φθορᾶς λελυμένος, κυβερνήσει σε ὁ λόγος ὁ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς λιμέσι καθορμίσει τῶν οὐρανῶν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον...

«Καὶ μὴν ὁρᾶν μοι δύο μὲν ἡλίους δοκῶ, δισὰς δὲ Θήβας»

βακχεύων ἔλεγέ τις εἰδῶλοισι, ἀγνοία μεθύων ἀκράτῳ· ἐγὼ δ' αὐτὸν οἰκτεῖραιμι παραινούντα καὶ τὸν οὕτω παρανοοῦντα ἐπὶ σωτηρίαν παρακαλέσαιμι σωφρονούσαν, ὅτι καὶ Κύριος μετάνοιαν ἀμαρτωλοῦ καὶ οὐκὶ θάνατον ἀσπάζεται. Ἦκε, ὦ παραπλήξ, μὴ θύρσῳ σκηριπτόμενος, μὴ κιτῶ ἀναδούμενος, ρῖψον τὴν μίτραν, ρῖψον τὴν νεβρίδα, σωφρόνησον· δείξω σοὶ τὸν λόγον καὶ τοῦ λόγου τὰ μυστήρια, κατὰ τὴν σὴν διηγούμενος εἰκόνα. Ὅρος ἐστὶ τοῦτο Θεῷ πεφιλημένον, οὐ τραγωδίαίς ὡς Κιθαιρῶν ὑποκείμενον, ἀλλὰ ταῖς ἀληθείαις ἀνακεί-

μενον δράμασιν, ὄρος νηφάλιον, ἀγναῖς ὕλαις σύσκιον· βακχεύουσι δὲ ἐν αὐτῷ οὐκ αἱ Σεμέλης τῆς Κεραυνίας ἀδελφαί, αἱ μαινάδες, αἱ δύσαγνον κρεανομίαν μυσόμεναι, ἀλλ' αἱ τοῦ Θεοῦ θυγατέρες, αἱ ἀμνάδες αἱ καλαί, τὰ σεμνὰ τοῦ λόγου θεοπίζουσαι ὄργια, χορὸν ἀγείρουσαι σῶφρονα. Ὁ χορὸς οἱ δίκαιοι, τὸ ἄσμα ὕμνος ἐστὶ τοῦ πάντων βασιλέως· ψάλλουσιν αἱ κόραι, δοξάζουσιν ἄγγελοι, προφηῆται λαλοῦσιν, ἦχος στέλλεται μουσικῆς, δρόμῳ τὸν θίασον διώκουσιν, σπεύδουσιν οἱ κεκλημένοι πατέρα ποθοῦντες ἀπολαβεῖν. Ἦκέ μοι, ᾧ πρέσβυ, καὶ σύ, τὰς Θήβας λιπῶν καὶ τὴν μαντικὴν καὶ τὴν βακχεῖαν ἀπορρίψας πρὸς ἀλήθειαν χειραγωγῷ· ἰδοὺ σοι τὸ ξύλον ἐπερείδестhai δίδωμι· σπεῦσον, Τειρεσία, πίστευσον· ὄψει Χριστὸς ἐπλάμπει φαιδρότερον ἡλίου, δι' ὃν ὀφθαλμοὶ τυφλῶν ἀναβλέπουσιν· νύξ σε φεύζεται, πῦρ φοβηθήσεται, θάνατος οἰκίησεται· ὄψει τοὺς οὐρανοὺς, ᾧ γέρον, ὁ Θήβας μὴ βλέπων».

Ἡ πολεμικὴ αὐτῆ στάσις τῶν Χριστιανῶν ἔναντι τῶν ἐθνικῶν μυστηρίων ἀπέρρεεν ἐκ τῆς βεβαιότητος, ὅτι μεταξὺ χριστιανικῶν καὶ ἐθνικῶν μυστηρίων ὑπάρχει θεμελιώδης διαφορὰ, ἀναγομένη ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει εἰς τὸ ὅτι τὰ ἐθνικὰ μυστήρια ἔχουν πανθεΐζοντα φυσιολατρικὸν χαρακτῆρα καὶ συνεχίζουν τὴν λατρείαν ἀρχαίων γεωργικῶν λαῶν, ἧτις εἶχεν ὡς ἀντικείμενον τὴν καθ' ἕκαστον χειμῶνα νέκρωσιν καὶ καθ' ἕκαστον ἔαρ ἀναζωογόνησιν τῆς φύσεως, ἐνῶ ἡ χριστιανικὴ λατρεία ἔχει θεμέλιον αὐτῆς τὸ ἱστορικὸν γεγονός τῶν Παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Θεανθρώπου.

Ἀπὸ τοῦ δ' αἰῶνος καὶ ἐξῆς, οὔσης ραγδαίας τῆς πώσεως τοῦ Ἐθνισμοῦ καὶ τῶν ἐθνικῶν μυστηρίων, ἅτινα ἐγένοντο οὕτως ἀκίνδυνα διὰ τὸν Χριστιανισμόν, οἱ Χριστιανοὶ δὲν διστάζουσι νὰ υἱοθετοῦν ἐκφράσεις ἐκ τῆς γλώσσης καὶ τῆς ὀρολογίας τῶν ἐθνικῶν μυστηρίων. Οὕτως χρησιμοποιοῦνται — βεβαίως μόνον ὡς ἐξωτερικὴ ἐπένδυσις — αἱ λέξεις «μυσταγωγός», «μυσταγωγία», «μεμνημένοι», «ἱερουργία», «ἱερολογία», «τελετή», τοῦθ' ὅπερ κατ' ἐξοχὴν παρατηρεῖται ἐν τοῖς ἔργοις (ψευδο)Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου. Κατὰ τὴν

περίοδον ταύτην, πρὸ πάντων περὶ τὸν 4ον αἰῶνα, ὁ Χριστιανισμὸς παρέλαβεν ἐκ τῶν ἀρχαίων μυστηρίων συνήθειας τινάς, ὡς λ.χ. τὴν *disciplinam arcanam*, ἴτοι τὴν συνήθειαν τῆς ἀποκρύψεως τῆς τελεσιουργίας τῶν μυστηρίων ἀπὸ τῶν ὁμμάτων τῶν ἔθνικῶν. Ἡ συνήθεια αὕτη ἦνθισε τὸν 4ον καὶ ἐξηκολούθει νὰ ὑπάρχη κατὰ τὸν ε' αἰῶνα. Ἡ συνήθεια αὕτη συνίστατο εἰς τὸ ὅτι αἱ κύριαι τελεταὶ τῶν χριστιανικῶν μυστηρίων, οἱ κατ' αὐτὰς ἀγιαστικοὶ λόγοι, τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, ἡ Κυριακὴ προσευχὴ κ.τ.τ. ἐγνωστοποιοῦντο οὐχὶ εἰς τοὺς μὴ βεβαπτισμένους, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς μεμνημένους, μεταδιδόμενα εἰς αὐτοὺς οὐχὶ διὰ τοῦ γραπτοῦ λόγου, ἀλλὰ προφορικῶς ἀπὸ στόματος εἰς στόμα.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

Αὐτὸς εἶναι ὁ τίτλος τῆς ἐφημερίδος τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἐκδίδει ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία.

Η «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

- ΘΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗ ὑπεύθυνα καὶ ἀντικειμενικὰ τὸν λαὸ γιὰ τὴ δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας στοὺς διάφορους τομεῖς.
- ΘΑ ΠΑΡΕΧΗ σωστὴ κατεύθυνσι στὰ διάφορα προβλήματα, ποὺ ἀπασχολοῦν σήμερα τὸν ἄνθρωπο.
- ΘΑ ΑΠΑΝΤΑ στὶς διαφορὰς αἰτιάσεις ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας.
- ΘΑ ΟΙΚΟΔΟΜΗ τοὺς πιστοὺς καὶ θὰ καλλιεργῇ σ' αὐτοὺς γνήσιο ὀρθόδοξο βίωμα.

Ὅλοι οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομηταὶ τῆς ἐφημερίδος τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ τὴν ἔχουν ὁδηγὸ στὴν πορεία τῆς ζωῆς τους.

ρια. Ἦταν τὰ φυτώρια ὅπου καλλιεργοῦσαν τὰ γράμματα, τὶς Καλὲς Τέχνες καί, πάνω ἀπ' ὅλα, τὴν πνευματικότητα.

Σὲ μιὰ τέτοια περίοδο ἀκμῆς ἔτυχε ὁ Γρηγόριος νὰ μολάσει σ' ἓνα ἀπ' τὰ μοναστήρια τῆς Νικομήδειας τῆς Βιθυνίας μέσα στοῦ μυχό τοῦ κόλπου τῆς Προποντίδας. Τελικὰ ὁ Γρηγόριος γιὰ νὰ ἐπιδοθεῖ καλύτερα κι ἀπερίσπαστα στὴν πράξη καὶ τὴ θεωρία, ἀποσύρεται σ' ἓνα βουνό, στοῦ βουνό τοῦ προφήτη Ἡλίου. Ἐκεῖ στήνει μιὰ καλύβα, συντροφιά μὲ τὰ προσφιλή του βιβλία, ὅπου ἔζησε πολλὰ χρόνια ἀφιερώνοντας τὶς μέρες καὶ τὶς νύχτες τοῦ στὴν προσευχὴ καὶ λατρεία, στὴν ἐργασία καὶ τὴ μελέτη, στὴ σπουδὴ τῶν θαυμασιῶν τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Γρηγόριος μπόρεσε νὰ ἐναρμονίσει γνώση καὶ πράξη, εὐσέβεια καὶ παιδεία, γράμματα κι ἀγιότητα. Ἡ φήμη τοῦ ὡς ἀγίου κι ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ ἦταν γνωστὴ σ' ὅλη τὴν περιοχὴ. Γινόταν λόγος καὶ γιὰ τὴν πλοῦσια μὀρφωσή του. Ἐξαιτίας τοῦ ὀσίου τὸ ὄρος τοῦ προφήτη Ἡλίου ἔγινε πόλος ἔλξης χριστιανῶν ποὺ πήγαιναν νὰ προσκυνήσουν. Ἡ καλύβα τοῦ ἔγινε ἓνα Θαβώρ. Οἱ πιστοὶ ἀπ' τὴ Νικομήδεια, ἀπ' τὰ περὶχωρα, ἀλλὰ κι ἀπὸ μακρινὲς ἀποστάσεις, ἔτρεχαν στὸν ὄσιο, γιὰ νὰ δοῦν, ν' ἀκούσουν καὶ νὰ διδαχθοῦν ἀπὸ τὴ σοφία καὶ τὴν ἀγιοσύνη του, νὰ οἰκοδομηθοῦν πνευματικά.

Ὁ σοφὸς ἄνθρωπος καὶ θεοφώτιστος ὄσιος Γρηγόριος πληρέστατα ἱκανοποιοῦσε τὰ πνευματικὰ αἰτήματα τῶν χριστιανῶν ποὺ κατέφευγαν σ' αὐτόν. Πρὸς τοὺς νέους καὶ τὶς νέες ἀπεύθυνε εἰδικὲς καὶ ἰδιαίτερες συμβουλὲς πῶς νὰ ζοῦν μὲ σωφροσύνη δημιουργώντας χριστιανικὲς οἰκογένειες κι ἀνατρέφοντας τὰ παιδιὰ τους «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου», ὅπως παράγγελλνε ὁ θεὸς Παῦλος. Καὶ στοὺς γραμματισμένους καὶ στοὺς ἀμαθεῖς εἶχε νὰ πεῖ τὸν ἐποικοδομητικὸ τοῦ λόγου. Γιὰ κάθε ἡλικία καὶ κατάστασι διάλεγε τὶς κατάλληλες νοουθεσίες. Οἱ χριστιανοὶ ποὺ πρόστρεχαν στοῦ Γρηγόριο, ζητοῦσαν τὶς προσευχὲς τοῦ ὀσίου στὶς δύσκολες ὥρες τῆς ζωῆς τους. Ἐβρισκαν κοντά του ἀνακούφιση στὰ δεινὰ τους, λύση στὰ προβλήματα καὶ παρηγοριὰ ἀπὸ τὸ σοφὸ ἀσκητὴ κι ἀπλὸ ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ.

Πειρασμὸς καὶ θρίαμβος.

Ἄλλὰ καὶ οἱ ἅγιοι ἔχουν τοὺς πειρασμοὺς καὶ τοὺς περιπασμοὺς τους. Ἰδιαίτερα ὁ πονηρὸς καὶ μισόκαλος κατα-

τρέχει τούς εὐσεβεῖς κι ἁγίους. Γιατὶ ἂν ἓνας ἅγιος ἀγανακτῆσει, παραφερθεῖ καὶ παραπατήσει, τότε εὐκόλα γκρεμίζονται οἱ πολλοὶ ποὺ στηρίζονται σ' αὐτὸν τὸν ἓνα, σὰν σὲ κολόνα. Αὐτὸ εἶχε συμβεῖ καὶ μὲ τὸ Γρηγόριο. Ζηλόφθονοι ἄνθρωποι μὲ μοναχικὸ ἔνδυμα καὶ κατὰ τεκμήριο ἀφιερωμένοι στὸ Θεό, τὰ εἶχαν βάλει μὲ τὸν καλὸ καὶ πολύφημο ὄσιο. Μὴ μπορώντας νὰ φτάσουν τὴν ἀρετὴ καὶ τὸ ἠθικὸ του ἀνάστημα, σκέφθηκαν νὰ τὸν μειώσουν ἠθικά. Τούς πείραζε ἡ φήμη του. Σοφίστηκαν νὰ τὸν συκοφαντήσουν πῶς τάχα ὁ Γρηγόριος διέπραξε κλοπὴ. Ἀφαίρεσε —διέδιδαν— πολὺτιμα ἀντικείμενα ἀπ' τὸ ναὸ τῆς περιφέρειάς του. Εἶχε γίνει πράγματι κλοπὴ. Κι αὐτὴν τὴν φόρτωναν στὸ Γρηγόριο γιὰ νὰ τὸν ταπεινώσουν, νὰ τὸν ἐκθέσουν, νὰ τοῦ μαδῆσουν τὸ φωτοστέφανο, ποὺ τοῦ εἶχαν βάλει οἱ χριστιανοί.

Δὲ φτάνει καμιὰ φορὰ νὰ φυλάγεται καὶ ν' αὐτοπροστατεύεται ὁ ἄνθρωπος, ποὺ εἶναι χρέος του καὶ πράξη σύνεσης νὰ τὸ κάνει. Δυστυχῶς καὶ παρόλες τίς προφυλάξεις δημιουργοῦνται ἀθέλητα σκάνδαλα ἀπὸ «πονηρευομένους ἀνθρώπους», ὅπως λέγει ἡ Γραφή. Γι' αὐτὸ καὶ στὴν προσευχὴ ποὺ μᾶς δίδαξε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος (Κυριακὴ Προσευχὴ), στὸ «Πάτερ ἡμῶν», μᾶς παραγγέλλει νὰ ζητᾶμε: «μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἐκ τοῦ πονηροῦ». Σ' ἓνα τέτοιο πειρασμὸ καὶ περιπέτεια βρέθηκε καὶ ὁ ὄσιος τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς τὸν προστάτησε.

Ἡ συκοφαντία ἀποκαλύφθηκε. Οἱ κατήγοροι τοῦ ἁγίου ντροπιάστηκαν γιὰ τὴν πλεκτάνη ποὺ εἶχαν στήσει. Κι ἀπ' ἐκεῖ ποὺ περίμεναν νὰ τιμηθοῦν ὡς ἐνάρετοι αὐτοί, μὲ τὸν ἐξευτελισμὸ τοῦ Γρηγορίου, πέτυχαν τ' ἀντίθετο. Τιμήθηκε κι ἀνέβηκε στὴν κοινὴ ἐκτίμηση ὁ συκοφαντημένος καὶ οἱ συκοφάντες ἔχασαν καὶ τὸ λίγο σεβασμὸ τους. Συνήθως πέφτουν θύματα κακοῦθειας, οἱ ἐνάρετοι κι ἀπονήρευτοι, γιατί δὲν μποροῦν νὰ φανταστοῦν τὴν κακότητα τῶν φαύλων. Ἔτσι μένουν ἀκάλυπτοι κι ἀπροστάτετοι ἀπὸ ἀπρονοητικότητα. Δὲν παίρνουν προφυλακτικὰ μέτρα. Κι ὅμως ὁ Κύριος συνιστᾶ στοὺς μαθητές του: «φρόνιμοι —λέγει— ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστραφαί». Αὐτὴ τὴ φρόνηση μὲ τὴν ἀκεραιότητα πρέπει νὰ ἐπιτύχει ὁ χριστιανός.

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ βαθιὰ λύπησε τὸν Γρηγόριο. Ἐκρινε καλὸ κι ἀσφαλὲς νὰ βρεῖ ἄλλο μοναστήρι μὲ ἀδελφούς γιὰ νὰ μονάσει. Αὐτὸ κι ἔγινε. Τὸ καινούργιο καταφύγιο τοῦ Γρηγορίου στάθηκε γι' αὐτὸν πραγματικὸ ἡσυχαστήριον. Βρῆ-

κε ἐκεῖ εὐσεβεῖς κι ἀγίους ἀσκητές. Περιβάλλον ἀπαλλαγμένο ἀπὸ προστριβές καὶ μικροφιλοτιμίες πού δηλητηριάζουν τὴ ζωὴ τοῦ μοναχοῦ. Οἱ ἀδελφοὶ τῆς μονῆς παρουσίαζαν μιὰ οἰκογενειακὴ ζωὴ μέσα στὸ κοινόβιο. Ὁ καθένας προσπαθοῦσε πῶς νὰ γίνεῖ καλύτερος τοῦ ἄλλου μὲ μιὰ φιλότιμη ἀμιλλα μὲ τὴν καλοσύνη, ἐξυπηρέτηση, προσφορὰ καὶ καλλιεργώντας τὴν πνευματικότητά του.

Ὁ Γρηγόριος, χάρηκε πολὺ γιατί βρῆκε σ' αὐτὸ τὸ μοναστήρι μοναχοὺς χριστομίμητους. Προχωρημένους στὴν ἄσκησι καὶ κατὰ πολὺ ἀνώτερούς του, κατὰ τὴν ἐκτίμησι τοῦ ἴδιου. Αὐτὸ τὸν ἐσπρωχνε νὰ τοὺς μιμεῖται. Καὶ νὰ γίνεῖ τὸ παράδειγμα ἐκείνων, φωτεινὸς δείκτης καὶ σ' αὐτόν. "Ἐτσι πῆρε θέσι καὶ στάσι μαθητευόμενου καὶ ὑποτακτικοῦ, δίπλα σὲ θεοφόρους μαθητές, ἃς ἦταν καὶ παλιὸς στὴν ἄσκησι. Ἦταν ταπεινὸς καὶ δὲν τὸν δυσκόλευε αὐτὴ ἡ νέα ἐμπειρία του.

Βέβαια ὁ Γρηγόριος σὲ γνώσεις ξεπερνοῦσε τοὺς συνασκητές του. Ἀναγνώριζε ὅμως ταπεινὰ τὴν ὑπεροχὴ τῶν ἐκεῖ ἀββάδων. Ἦταν πρακτικοὶ ἐργάτες μὲ πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ κεφάλαια. Ἡ γνώσι εἶναι καλὴ ὅταν συνδυάζεται μὲ τὴν πράξι. Οἱ γέροντες ἀσκητές κέρδισαν τὴν ἐκτίμησι τοῦ Γρηγορίου σὰν καλοκάγαθοι κι ἐνάρετοι στὴ συνείδησι. Αὐτὴ ἡ διαπίστωση εὐχαριστοῦσε τὸν ἅγιο. "Ἐτσι μπορούσε νὰ ἐπωφεληθεῖ ἀπὸ τὰ ζωντανὰ παραδείγματα πού ἐβλεπε στὰ ἱερὰ πρόσωπά τους. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ μαρτυρεῖ πόσο μεγάλη εἶναι ἡ δύναμη καὶ ἡ ἐλξη τοῦ καλοῦ, τοῦ ζωντανοῦ παραδείγματος. Κάνει ἐντύπωση πῶς κι ἓνας ἅγιος ἀκόμα ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασι τῶν ἀνωτέρων ἀπ' αὐτόν καὶ προχωρημένων στὴν ἀρετὴ. "Ἄν θὰ μπορούσαν οἱ γονεῖς, οἱ κηδεμόνες, ὁ κληρὸς, οἱ δάσκαλοι νὰ ἔδιναν τέτοια παραδείγματα στὴ νέα γενιά, πόσο θὰ ἴταν ἀνεβασμένος ὁ κόσμος μας.

Οἱ πατέρες τῆς μονῆς σὰν πνευματικοὶ ἄνθρωποι ἦταν ἐπόμενο νὰ δοῦν καὶ νὰ ἐκτιμήσουν, μὲ τὴ σειρά τους τὴν ἀξία καὶ τὴν ἀρετὴ τοῦ Γρηγορίου. "Ἐβλεπαν πῶς ὁ Γρηγόριος παρὰ τὴν τεράστια μὀρφωσή του ἔμεινε ἓνας ἀπλὸς καὶ ταπεινὸς μοναχός. Ἐπειδὴ εἶχαν ἀνάγκη στὸ μοναστήρι νὰ ἔχουν ἱερέα - πνευματικὸ γιὰ τὴ μυστηριακὴ τους ζωὴ, τοῦ πρότειναν νὰ ἱερωθεῖ. Μπροστὰ στὴν ἐπιμονὴ τῶν ἀγίων πατέρων ὑποχωρεῖ. Δέχεται τὸ χάρισμα τῆς ἱεροσύνης γιὰ τὸν παραπάνω καταρτισμὸ του καὶ γιὰ ὠφέλεια τῶν συνασκητῶν του.

Καινούργιες περιπέτειες.

Στὸ μοναστήρι αὐτὸ μὲ τοὺς εὐλαβεῖς πατέρες παρέμεινε ἐπὶ τρία χρόνια. Ὑστερα ἐγκαταλείπει τοὺς ἀδελφοὺς θέλοντας τώρα σὰν ἱερέας καὶ πνευματικὸς νὰ βοηθήσει τοὺς χριστιανοὺς ἐνὸς χωριοῦ τῆς περιοχῆς ἐκείνης. Σκεφτόταν, πῶς ἀπαλλαγμένος ἀπὸ φροντίδες καὶ περισπασμοὺς θὰ τοῦ ἦταν εὐκόλο νὰ ἐπιδίδεται γιὰ τὸν αὐτοκαταρτισμὸ του ὠφελώντας καὶ τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους ἐνὸς χωριοῦ. Τὸ πνευματικὸ αὐτὸ ἔργο τοῦ Γρηγορίου ἐκτιμήθηκε πολὺ στὸ χωριό. Συντέλεσε κι αὐτό, ὥστε τὸ καλὸ ὄνομα ποῦ εἶχε ἀποκτήσει καὶ ἡ ἀγαθὴ φήμη του ν' αὐξηθεῖ ἀκόμα περισσότερο.

Ἡ τιμὴ αὐτῆ τοῦ κόσμου πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ ὀσίου, προκαλεῖ καὶ πάλι τὸ φθόνον. Ἄνθρωποι μοχθηροὶ κι ὄργανα τοῦ διαβόλου δὲν ἀνέχονται τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ. Ὁ βίος του γίνεται αὐτόματα ἔλεγχος γιὰ τὴ δική τους τὴν ἀσεβὴ συμπεριφορά. Ἔτσι θέλησαν νὰ τοῦ δημιουργήσουν ἠθικὰ προβλήματα. Εἶναι ἡ συνηθισμένη καὶ πρόχειρη κατηγορία κατὰ τοῦ ἀγάμου κληρικοῦ. Καὶ δυστυχῶς γίνεται πιστευτὴ εὐκόλα κάθε τέτοια κακοήθης συκοφαντία. Βρίσκεται γιὰ τὰ ἀμαρτωλὰ σχέδιά τους, μιὰ νέα κι ὠραία γυναίκα ἐλεύθερων ἡθῶν. Αὐτὴν δὲν ἐπρόκειτο νὰ τὴ βλάψει, ἀφοῦ ἤδη δὲν ἐνδιαφερόταν γιὰ τὸ ὄνομά της. Ἀπλῶς ἤθελε νὰ κερδίσει τὴ χρηματικὴ ἀμοιβὴ ποῦ τῆς προσφερόταν.

Τὸ καταχθόνιον σχέδιον μπαίνει σ' ἐφαρμογή, ἀπὸ τοὺς παγιδευτὰς μὲ ὄργανον τὴν ἀμαρτωλὴν γυναίκα. Μὲ κάποια πρόφαση πλησιάζει τὸν Γρηγόριον καὶ προσπαθεῖ ἔντεχνα νὰ τὸν παρασύρει στὴν ἀμαρτία. Ὁ Γρηγόριος τώρα, καὶ μὲ τὴ θλιβερὴν πρώτη του ἐμπειρία, ἀντιλαμβάνεται τὰ σχέδια τῆς δυστυχισμένης γυναίκας. Σκέφθηκε νὰ τὴ βοηθήσει, νὰ τὴ σώσει, ἂν θὰ τοῦ ἦταν δυνατό.

Ἄρχισε σὰν πνευματικὸς ἄνθρωπος τίς νοουθεσίας του. Τὰ σοφὰ λόγια δὲν τὴν συγκινοῦσαν. Ἀντιλήφθηκε πῶς μὲ τίς δικῆς του προσπάθειες δὲ γινόταν τίποτε. Ἐπρεπε νὰ προστρέξει στὴ θεία ἀρωγή. Ἄρχισε νὰ προσεύχεται. Οἱ ὀλόθερμες καὶ ἀλλεπάλληλες ἱκεσίες του δὲν πῆγαν χαμένες. Ἐρχεται ξανά ἡ γυναίκα προετοιμασμένη μ' ὅλη τὴν γυναικεῖα ἐφευρετικότητά καὶ τὴν ἀμαρτωλὴν τῆς πείρα, νὰ δελεάσει τὸν ὄσιον. Ἀναπάντεχα παθαίνει μιὰ ἀπρόσμενη καὶ παράξενη κρίση. Σπασμοί, ἀφροὶ σὰν σεληνιασμένη σφάδα-

ζε. Ὁ Γρηγόριος τις προσέφερε μὲ πολλή διακριτικότητα, χριστιανική λεπτότητα καὶ καλοσύνη τις πρῶτες βοήθειες.

Ὅταν ἡ γυναίκα συνῆλθε, ξαναβρῆκε τὸν πρῶτο ἑαυτό της, πρὶν ἀπὸ τὴν πτώση της. Τὴν ξαφνικὴ κρίση τὴν πῆρε σὰν προειδοποίηση τοῦ Θεοῦ σὰν κάλεσμα σὲ μετάνοια καὶ σωτηρία. Ἐντρομη, ταραγμένη, ἀλλὰ καὶ φοβισμένη, ἀναλογίζεται τὴν ἄσωτη ζωὴ της. Πέφτει στὰ πόδια τοῦ ὁσίου. Μὲ δάκρυα καυτά, μὲ λυγμούς, ζητάει τὴ βοήθεια τοῦ πνευματικοῦ. Τὰ ἀναφυλλητά, ὁ πόνος ποὺ δοκίμαζε κυοφοροῦσαν τὴν ἀναγέννησίν της. Ὁ Γρηγόριος, ὡς ἄνθρωπος μὲ πνευματικὴ πείρα βλέπει τὴ θεία ἐπέμβαση. Τὴν δέχεται ἀμέσως στὸ μυστήριό τῆς ἐξομολογήσεως. Ἀπὸ τότε, σὰν τὴν ἁμαρτωλὴ τοῦ Εὐαγγελίου, γνωρίζει τὸ Σωτήρα της Χριστὸ καὶ ζεῖ ὡς πιστή.

Κανένας δὲν μπορεῖ, σ' ἀλήθεια, νὰ ξέρει πῶς ἐνεργεῖ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πάνω σ' ἐμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Πολλὲς φορές χτυπᾷ τὴν πόρτα μας. Ζητάει ἐλεύθερη εἴσοδο μὲ τὴ δική μας συγκατάθεση κι ἐγκριση γιὰ νὰ μὴ παραβιάσει τὴν ἀνθρώπινη ἐλευθερία. Ποιὰ πρέπει νὰ ναι ἡ δική μας στάση σ' αὐτὲς τίς εὐεργετικὲς καὶ σωτήριες «εἰδοποιήσεις»;». Χρωστάμε ν' ἀνοίξουμε τὴν καρδιά μας ἀνεπιφύλακτα. Νὰ τοῦ ποῦμε, Κύριε, πέρασε!

Πολλὰ θαύματα ἀποδίδονται στὸν ἅγιο Γρηγόριο ποὺ ἐπιτελοῦσε μὲ τίς προσευχὲς του. Θεραπεῖες ἀρρώστων, ἐπίλυση ψυχικῶν προβλημάτων, ἐπιστροφή ἀσώτων υἱῶν καὶ θυγατέρων, τόσο μὲ τὴν ἱερὴ ἐξομολόγηση ὅσο καὶ μὲ τίς προσευχὲς του. Ἄλλὰ τὰ περισσότερα ἐξαισία θαύματα ἐγίναν μετὰ τὴν κοίμησίν του. Κοιμήθηκε, εἰρηνικὰ τὸν ὕπνο τοῦ δικαίου σὲ προχωρημένη ἡλικία στίς 2 Ἀπριλίου, τὸ 1240 μ.Χ. ὅπως μπορεῖ κανένας νὰ πιθανολογήσει. Ἡ Ἐκκλησία μας ἀπέβλεψε στὴν ὁσιότητά του καὶ στὴ δρᾶση του τὴν τόσο πνευματικὴ καὶ γόνιμη, γι' αὐτὸ καὶ τὸν κατάταξε μετὰ τῶν «ἐν ἀσκήσει διαλαμψάντων».

Ο ΑΠΟΛΕΣΘΕΙΣ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ*

2. Ἐκ τῆς ὀλότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας εἰς τὸν χαώδη κόσμον τῶν αἰσθησέων.

Εἶδομεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐντὸς τοῦ παραδείσου, ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου, ἔκαμε κακὴν χρῆσιν τοῦ αὐτεξουσίου καὶ τῆς ἐλευθερίας του. Ἡ δύναμις τῶν αἰσθησέων καὶ τῆς σαρκὸς ἐκυριάρχησεν ἐπὶ τῆς βουλήσεώς του. Παρεβίασεν ἐν ὀρόσημον, τὸ ὁποῖον ἐτέθη ὑπὸ τοῦ πανσόφου Δημιουργοῦ ὡς δοκιμαστικὴ δικλῆς εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ τελειοτέρου τῶν δημιουργημάτων Του. Ἐλευθέρως καὶ ἀδιάστως ἐνεργῶν ἔθεσεν ἑαυτὸν ἐκτὸς τοῦ Θείου Νόμου. Ἡ παράβασις ἐκείνη τὸν ἔθεσεν ἀντιμέτωπον τοῦ Νομοθέτου καὶ Δημιουργοῦ του. Ἐξ ἀφορμῆς ταύτης ἡ ἁρμονία τῶν σχέσεων μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου διαταράχθη, ἀφ' ὅτου ἡ θεία δικαιοσύνη ὑπέστη τὸ πρῶτον πλήγμα. Ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ «τί τοῦτο ἐποίησας;» ἐγκαθίσταται εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ πρωτοπλάστου καὶ μεταβάλλεται εἰς κατήγορον. Ἀφ' ὅτου ἁμάρτησεν ὁ ἄνθρωπος, αἰσθάνεται πλέον ἀπιστεύτως πληγτικὸς τοὺς εὐρεῖς καὶ εὐώδεις καὶ πλήρεις ἀγαθῶν λειμώνας τοῦ παραδείσου. Ἀκόμη καὶ αὐτὸ τὸ θρόϊσμα τῶν φύλλων τῶν δένδρων, ὑπὸ τὴν ἐλαφρὰν πνοὴν τοῦ ἀνέμου, αὐτὸ τὸ φτερούγισμα τῶν πτηνῶν καὶ αἱ ἀνύποπτοι κινήσεις ὀλοκλήρου τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου ἐν τῷ παραδείσῳ λαμβάνουν εἰς τὴν τεταραγμένην συνείδησιν του τὰς διαστάσεις καὶ τὴν ἔννοιαν ἐνὸς ἀτέρμονος ψυχολογικοῦ πολέμου.

Μακρὰν τοῦ Θεοῦ, ἀπομακρυνθέντες τοῦ παραδείσου οἱ πρωτόπλαστοι ὁμοιάζουν μὲ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τῆς καταστάσεως τῆς ἀπολύτου εὐτυχίας καὶ εὐδαιμονίας, μετέπεσαν αἰφνιδίως εἰς τὴν κατάστασιν τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἀπογνώσεως. Αἰσθάνονται ἐντὸς τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ τῶν μίαν διάσπασιν καὶ μίαν ἀντινομίαν, ἀφ' ὅτου ἡ ὀλότης, ἐν τῇ ἔννοιά τῆς ἀπολύτου ἁρμονίας πνεύματος καὶ αἰσθήσεων, τῆς ἀπολύτου ταυτίσεως τῆς βουλήσεώς των μὲ τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ ἔχει καταστραφῆ. Τὸ τελειότερον πλάσμα, τὸ ὑπεροχώτερον οἰκοδόμημα, ἡ καρωνὶς τῆς δημιουργίας μὲ τὸν σπινθῆρα τοῦ θείου πνεύματος, αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐγνώρισεν ἐν τῷ παραδείσῳ τὴν ἄπειρον γαλήνην καὶ μακαριότητα, κατήνησε μίαν δυ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 471 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τεύχους.

συχής και ἀθλία ὑπαρξίς, ἕνας ἔκπτωτος και ἀπόβλητος κληρονόμος. Ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ και ἐπελάθετο τοῦ θεοῦ Νόμου. Βλέπομεν ὅτι ἡ πάλη μεταξὺ ὕλης και πνεύματος ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ χώρου τοῦ παραδείσου, τοῦ χώρου τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας. Ἐκεῖ σημειοῦται ἡ πρώτη σύγκρουσις μεταξὺ τῶν ἀντικειμένων τούτων δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι στρατοπεδεύουν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Καὶ ἡ πάλη αὐτὴ συνεχίζεται ἔκτοτε μὲ μεγαλυτέραν ὀξύτητα και ἀγυπολογίστους διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος συνεπειάς. Ὁ ἄνθρωπος διατηρεῖ τὴν ἀνάμνησιν τῆς πάλαι ποτὲ στενγῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίας του και θὰ νοσταλγῇ πάντοτε τὴν ἐπαναφορὰν του εἰς τὸ ἀρχέγονον ἐκεῖνο κάλλος του, ὡς νοσταλγεῖ τὴν γενέτειράν του ὁ εἰς ξένην γῆν ἐπὶ πολλὰ ἔτη πάροικος και παρεπίδημος. Ἐρμαιοῖν εἰς τὸν κόσμον τῶν αἰσθήσεων, δέσμιος εἰς τὸ ἄρμα τῶν ἀδυναμιῶν τῆς σαρκὸς του, θ' ἀναπολῆ και θὰ ἐπιποθῇ τὴν ἀπολεσθεῖσαν ὠραιότητα τῆς ψυχῆς του. Ἡ ὀξεῖα αὕτη ἀντίθεσις πνεύματος και σαρκὸς ἐντὸς τῆς ἰδίας ὑπαρξείως μας προσδίδουν εἰς τὸν ἀγῶνα ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐν δραματικῶν μεγαλείῳ, τοῦ ὁποῦ τὴν ἔξαρσιν και τὸ πλήρες νόημα θὰ μᾶς δώσῃ ὁ Θεάνθρωπος μὲ τὸ ἐκούσιον πάθος του. Ἄν τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας δὲν καθηλωθῇ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τῆς σωτηρίας, ἄς μὴ προσδοκῶμεν ἐπάνοδον εἰς παραδεισίαν κατάστασιν.

Διὰ τὴν καταλυθῆ τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας, ἐχρειάσθη και πάλιν ἡ ἐπέμβασις τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπον, ἐξαπέστειλεν ἐν τῷ κόσμῳ τὸν Ἰῶν αὐτοῦ, οὐχὶ ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον, ἵνα ἐλευθερώσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας και τοῦ θανάτου, τοῦτέστιν ἀπὸ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς. «τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας και περὶ ἁμαρτίας, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα» (Ρωμ. η', 3). Ἐλευθερωθέντες, λοιπὸν, διὰ τῆς νίκης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους τοῦ κόσμου τούτου, διατί γινόμεθα και πάλιν δοῦλοι και ταπεινοὶ ὑπήκοοι τοῦ νόμου τῆς σαρκὸς, ἀνασταυροῦντες τὸν ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντα Χριστόν;

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ *

β) Ἡ σιωπὴ τοῦ ἄμβωνος καὶ οἱ κατευθύνσεις τοῦ ἐξομολογητηρίου.

Στὸ Β' Συνέδριο μοναστικῶν παραγόντων τονίσθηκε ἡ ἀρνητικὴ συμβολὴ τόσο τοῦ ἄμβωνος ὅσον καὶ τοῦ ἐξομολογητηρίου στὴν ἐξυγίανσι τοῦ μοναχισμοῦ καὶ στὴν προσέλκυσι νέων στελεχῶν σ' αὐτόν. «Οἱ ἀνήκοντες εἰς χριστιανικὰς ὀργανώσεις ἐξομολόγοι καὶ πνευματικοὶ πατέρες, ὅχι μόνον δὲν ἐβοήθουν τὰς ἐχούσας κλίσιν πρὸς τὸν μοναχισμὸν ψυχὰς νὰ εὔρουν τὸν δρόμον των, ἀλλὰ τὰς ἀπέτρεπον, εἴτε παρουσιάζοντες εἰς αὐτὰς ζοφερωτάτην τὴν κατάστασιν τῶν μονῶν, ἐξευτελίζοντες μὲ εἰρωνείας καὶ βαρεῖς χαρακτηρισμοὺς τὸ μοναχικὸν ἰδεῶδες, εἴτε ἀπεγοήτεον αὐτὰς διατεινόμενοι ὅτι δὲν ἦσαν ἄξιοι καὶ ἱκαναὶ διὰ μίαν τοιαύτην ζωὴν» (Εἰσήγησις μοναχῆς Θεοδώρας Χαμπάκη). Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς κάνουν συστηματικὰ ὠρισμένοι ἕγγαμοὶ ἐξομολόγοι, πὺ ἀντιπαθοῦν γιὰ λόγους πὺ ἐκεῖνοι γνωρίζουν τὸν μοναχισμὸν, καὶ ἀποτρέπουν νέους ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Παράλληλα καὶ ὁ ἄμβωνας, τὶς περισσότερες φορὲς σιωπᾶ πάνω στὰ θέματα τοῦ μοναχισμοῦ, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ διαλύωνται οἱ προκαταλήψεις πὺ ὑπάρχουν ἐναντίον του. Ἄν ὁ ἄμβων ἀκολουθοῦσε διαφορετικὴ τακτικὴ καὶ ἂν τὰ ἐξομολογητήρια κατεύθουναν ψυχὰς πρὸς τὸν μοναχισμὸ ἀσφαλῶς θὰ ἦταν πολὺ διαφορετικὴ ἡ κατάστασι τοῦ μοναχισμοῦ μας σήμερα.

Τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἔφερε μὴν ἄλλη ἀντίδρασι. Ὁρισμένοι φιλομόναχοι πνευματικοὶ ἐνέτειναν τὶς προσπάθειές τους

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 473 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τεύχους.

καὶ ἄρχισαν νὰ ἀλιεύουν γιὰ τὸ μοναχισμὸ παιδιὰ ἀνήλικα καὶ ἄωρα. Τὸ ζήτημα παίρνει κάθε φορά διαστάσεις καὶ δημιουργεῖ δυσμενὲς σὲ βάρος τοῦ μοναχισμοῦ μας κλίμα. Θὰ ἐπεβάλλετο μεγαλύτερη προσοχὴ πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα, γιὰ νὰ ἀποφεύγωνται ἀδιακρίσιες καὶ ἀκρότητες ποὺ κάνουν ζημιά. Τὸ θέμα τῆς ἡλικίας συνάπτεται πάντα στενὰ μὲ τὴν σοβαρότητα τῆς ἀποφάσεως καὶ τὴν σταθερότητά της, μὲ νομικὰ ζητήματα κηδεμονίας, μὲ τὸ κύρος τῶν προσώπων. "Ἄν ὁ ἄμβων καὶ τὸ ἐξομολογητήριον σιωποῦν, δὲν εἶναι ἡ καλύτερη ἀντίδρασις τὸ νὰ φθάσουν στὸ ἄλλο ἄκρο οἱ θιασῶτες καὶ ὑποστηρικτὲς τοῦ μοναχισμοῦ. Χρειάζεται διαφῶτισι τόσοσιν τῶν πνευματικῶν, ὅσον καὶ τῶν ἱεροκηρύκων, ὥστε νὰ μὴ βλάπτουν μὲ πράξεις ἢ παραλείψεις των τὴν ἱερὰ ὑπόθεσιν τοῦ μοναχισμοῦ μας. "Ἄς δοθῇ ἐπὶ τέλους κάποια γραμμὴ, ποὺ νὰ τηρηθῇ. Σήμερα ὑπάρχουν ἀρκετὰ σοβαρὰ καὶ ὑπολογίσιμα μοναστήρια στὴν πατρίδα μας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ τὰ ὑποδείξῃ κανεὶς σὲ ὑποψήφιους, χωρὶς φόβον.

γ) Ἡ ἔλλειψις καταλλήλου ἀγωγῆς τοῦ πληρώματος.

Ὁ λαὸς μας εἶναι γενικὰ ἀπληροφόρητος πάνω στὴ μοναχικὴ ζωὴ. Καὶ ὅσοι τιμοῦν καὶ σέβονται τὰ μοναστήρια, τὸ κάνουν αὐθόρμητα καὶ ἀπὸ μιὰ πηγαία καὶ φυσικὴ εὐλάβεια πρὸς τὸν ἱερό τους χῶρον. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τὸ λαὸ μας τηροῦν ἀρνητικὴ στάσι. Δὲν ἀγαποῦν τὰ μοναστήρια, οὔτε τοὺς μοναχοὺς. Γι' αὐτὸ καὶ σὲ κάθε εὐκαιρία καταφέρονται ἐναντίον τους καὶ γράφουν καὶ σχολιάζουν πράξεις καὶ ἐνεργειῆς των. Στὴν πατρίδα μας τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἀνέκαθεν γεννοῦσε σιτὲς ψυχὲς μας πικρία. Ἄλλ' ἴσως νὰ μὴ φταίῃ μόνο ὁ λαὸς μας. Φταῖμε κι' ἡμεῖς, ὅσοι ἐπὶ χρόνια δὲν ἐνημερώνουμε, καὶ δὲν διαφωτίζουμε αὐτὸ τὸν λαὸ γιὰ τὴν ἀξία, τὴν σημασίαν, τὴν παράδοσιν τοῦ μοναχισμοῦ μας. "Ἐτσι στὰ μάτια πολλῶν ὁ μοναχισμὸς εἶναι βίος ἀπράγμων, χωρὶς νόημα. Βίος γιὰ ἀπογοητευμένους τῆς ζωῆς.

Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη σύγχυσι ἀπ' αὐτή. Ἄν ὁ λαός μας διαφωτισθῆ κατάλληλα καὶ ἀγαπήσῃ συνειδητὰ τὸν μοναχισμό, τότε θὰ βοηθήσῃ στὴν ἀνάπτυξί του καὶ θὰ ἐνισχύσῃ νέες κλήσεις γι' αὐτόν. Τότε δὲν θὰ ἐμποδίζῃ τὰ παιδιὰ του ἀπὸ τοῦ νὰ προσέλθουν καὶ πυκνώσουν τὶς τάξεις του, καὶ δὲν θὰ κατευθύνῃ τὰ βέλη τῆς κριτικῆς του ἐναντίον του. Στὴ Δύσι ὁ μοναχισμὸς στέκεται ψηλά. Παιδιὰ καὶ νέοι, γόνιοι μεγάλων οἰκογενειῶν ἄνετα μποροῦν νὰ ἀφιερωθοῦν χωρὶς τὴν γενικὴ κατακραυγή. Αὐτὸ ὀφείλεται στὴν ἀντίληψι πού ἔχει γιὰ τὸν μοναχισμό τὸ εὐρὺ κοινό. Μακάρι κάποτε νὰ μπορέσουμε κι' ἐδῶ νὰ ξεπεράσουμε τὶς προκαταλήψεις μεγάλου μέρους τοῦ λαοῦ μας γύρω ἀπὸ τὴ μοναχικὴ ἀφιέρωσι. Τότε θὰ μπορούσαμε νὰ ἐλπίζουμε σὲ μιὰ εὐκολώτερη ὑπέρβασι τῆς κρίσεως. Καὶ αὐτὸ εἶναι κάτι πού κατὰ μέγαλο ποσοστὸ ἀνήκει σὲ μᾶς, σὲ ὄλους μας.

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23/1/69), ἅπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θὰ λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῆ ἡ ἀποστολὴ διὰ νὰ ἔχωσι τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐτήσιαν συνδρομὴν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140), Περιδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Στὸ περιθώριον τῆς Ἀγίας Γραφῆς

«ΤΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΛΕΓΕΙ ΤΑΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙΣ»

Γ'

«Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ ποῦ κατοικεῖς ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς Ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου ὁ σατανᾶς κατοικεῖ».

Πέργαμος τῆς Μυσίας. Μιὰ πόλη στίβος. Ἐδῶ, ἡ εἰδωλολατρία καὶ ὁ χριστιανισμὸς ἔχουν συμπλακῆ σὲ σφοδρὸ ἀγῶνα.

Στολίδι τῆς Περγάμου ὁ μεγαλόπρεπος, καλλιμάρμαρος βωμὸς τοῦ Δία. Τοῦ ὑπάτου θεοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Τοῦ «πατέρα τῶν ἀθανάτων καὶ τῶν θνητῶν».

Οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ποιητὲς (Πίνδαρος, τραγικοὶ) εἶχαν ἐξιδανικεύσει αὐτὸν τὸν θεό. Ἐπλεξαν γύρω του μιὰν αἰθέρια ἔννοια, πού λίγο ἀπεῖχε ἀπὸ τὸν μονοθεϊσμό. Τὸν εἶχαν ὑψώσει σὲ σφαῖρες, πού θύμιζαν τὸν Γιαχβὲ τῶν Ἑβραίων.

Νά ὅμως πού ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τὸν ταυτίζει μὲ τὸν ἴδιον τὸν σατανᾶ. «Θρόνον τοῦ σατανᾶ» ἀποκαλεῖ ἡ Ἀποκάλυψη τὸν βωμὸ τῆς Περγάμου. Γιατὶ ὁ Δίας δὲν παύει νὰ εἶναι ἕνα ψεύτικο εἶδωλο. Ἀκόμη καὶ ὅπως τὸν διέπλασε ἡ φαντασία τῶν πρὸ εὐγενικῶν πνευμάτων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Πρὸ παντὸς ὅμως γιὰ τὸν λαὸ τῶν ἐθνικῶν, εἶναι ἕνας σιχαμερὸς θεός. Μὲ πλῆθος ἐλαττώματα, πού ἐμπνέει τὸ πονηρὸ πνεῦμα. Προσωποποίηση τῆς ἐσωφορικῆς ὑπερηφάνειας. Τῆς ἀδικίας. Τῆς μοιχείας.

Τί ἄλλο λοιπὸν ἦταν ὁ Δίας ἀπὸ μιὰ πλάνη σατανική; Κυριολεκτεῖ ἔτσι ἡ Ἀποκάλυψη, ταυτίζοντάς τον μὲ τὸν πατέρα τοῦ ψεύδους.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 479 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τεύχους.

Δὲν ἀγωνίζεται ὁ ἐπίσκοπος τῆς Περγάμου μαζί του σὰν μὲ μιά σκιά. Ὁ Δίας ἐμπνέει κάθε διωγμὸ ἐναντίον τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας. Εἶναι ἕνας ἀνυπόστατος θεός, ἀλλὰ καὶ ὁ πραγματικὸς σατανᾶς.

Στὶς ἐπιθέσεις του, οἱ χριστιανοὶ τῆς Περγάμου, μὲ πρῶτον ποιμένα τους, ἀνθίστανται ἐρρωμένα. Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς, μάλιστα, ὁ Ἀντίπας, πληρώνει μὲ τὴ ζωὴ του αὐτὴ τὴ δοξασιμένη ἀντίσταση. Οἱ ἔθνικοὶ τὸν κλείνουν μέσα στὴν κοιλιὰ ἐνὸς χάλκινου βοδιοῦ, ἀνάβουν φωτιὰ ἀπὸ κάτω καὶ τὸν καίνε. Εἶναι ὁ μόνος ἀρχαῖος μάρτυς, μετὰ τὸν Στέφανο, ποὺ μνημονεύει ἡ Καινὴ Διαθήκη.

«Ἐὰν ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδασχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδαξε τὸν Βαλάκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι. Οὕτως ἔχεις καὶ οὐ κρατοῦντας τὴν διδασχὴν τῶν Νικολαϊτῶν ὁμοίως».

Στὴν πλειάδα τῶν μικρασιατικῶν Ἐκκλησιῶν, στὴν ὁποία ἀπευθύνονται οἱ ἑπτὰ Ἐπιστολὲς τῆς Ἀποκάλυψης, δὲν εἶναι ἄστρα μὲ ἴσο φέγγος. Τὸ κάθε ἄστρο τῆς, ὁ κάθε «Ἄγγελος», ἔχει καὶ τὶς ἐλλείψεις του. Ἄλλος πὺς πολὺ, ἄλλος λιγώτερο. Νὰ καὶ ὁ λαμπρὸς ἐπίσκοπος τῆς Περγάμου. Τὸ φῶς του δὲν εἶναι ἀκηλίδωτο. Ἐχει καὶ αὐτὸς κάτι στὸ παθητικὸ του.

«Οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου», παραδέχεται ὁ Χριστός, βλέποντας τὸ σθένος ποὺ αὐτὸς ὁ ἐπίσκοπος ἔδειχνε ἀπέναντι τῶν ἐθνικῶν. Ἀλλὰ τὸ ἴδιο σθένος δὲν ἔδειχνε καὶ ἀπέναντι στοὺς αἰρετικούς. Τοὺς Νικολαῖτες. Ὅχι βέβαια πὺς τοὺς εἶχε ἐγκολληθῆ στὴν Ἐκκλησία του. Ἀλλὰ ἀμελοῦσε κάπως τὸν ἐναντίον τους πόλεμο.

Βδελυκτὴ ἡ παρουσία τους. Θύμιζαν τὸν Βαλάκ, ποὺ μὲ μέσο τοῦ προφήτη Βαλαάμ, ἤθελε νὰ ἐξασθενήσῃ τὸ στρατόπεδο τῶν Ἰσραηλιτῶν μὲ ιδέες λάγνες καὶ νὰ προκαλέσῃ ἔτσι τὴν ἦττα τους.

Τὸν ἴδιο κίνδυνο διέτρεχε καὶ ὁ νέος Ἰσραὴλ, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, τώρα στὴν Πέργαμο. Ἡ σαρκολατρία τῶν

Νικολαϊτῶν, ἂν εὔρισκε διάδοση, θὰ ἔκανε σίγουρη τὴν κατατρόπωση τῆς Ἐκκλησίας.

Πῶς ὁ «Ἄγγελος» τῆς Περγάμου δὲν τὸ καταλάβαινε αὐτό; Πῶς δὲν τὸ εἶχε συνειδητοποιήσει; Βαρεῖα ἢ ἐνοχὴ του. Ἔπρεπε ν' ἀνανήψη εὐθύς. Γιατὶ οἱ συνέπειες σ' αὐτὸν θὰ καταλογίζονταν.

Σὲ δυὸ κατηγορίες ἀνήκουν οἱ ἐχθροὶ τῆς ποιμένης τοῦ Κυρίου. Στους ἔξωθεν καὶ στοὺς ἔσωθεν ἐχθρούς. Στους ἄπιστους καὶ στοὺς αἵρετικούς. Διμέτωπος λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἀγώνας της γιὰ νὰ διασωθῆ, νὰ μείνῃ ὅλη «καλὴ» (ᾠ. Ασμ. α' 15 κ.ἄ.) ἢ θεόσυμφη. Ἄν ἀμεληθῆ τὸ ἔνα σκέλος του, βέβαιη ἢ ἦττα. Πάει χαμένη ὁλόκληρη ἢ πίστη.

«Μετανόησον οὖν· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ρομφαίᾳ τοῦ στόματός μου».

Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ τινάξῃς τὴ θανάσιμη νάρκη σου. Ν' ἀναλάβῃς τὴ μάχη τῆς ὀρθοδοξίας καὶ πρὸς αὐτὴ τὴν πλευρά. Ἄπλωσε, κίνησε καὶ τὴν ἄλλη φτερούγα σου. Μὴ μένεις ἀδρανῆς ἀπέναντι τῶν φορέων τῆς πλάνης, ὅπου καὶ ἂν βρίσκονται. Μὴν ἀρνεῖσαι τὴν πίστη σου καὶ ἀπέναντι τοῦ δαιμονικοῦ Δία καὶ ἀπέναντι τῶν αἵρετικῶν Νικολαϊτῶν.

Σ' ἔχω τάξει ἀρχιστράτηγο τοῦ λαοῦ μου, σ' ἐπώμισα εὐθύνη φοβερή. Ἄλλὰ μὴ θαρρεῖς ὅτι βασίζομαι ἀποκλειστικὰ σὲ σένα. Ἄπο χάρη καὶ ὄχι ἀπὸ ἀξία εἶσαι ὅ,τι εἶσαι. Δικὴ μου ἢ Ἐκκλησία καὶ δικό μου τὸ κῆδος της. Ἄν σὺ δὲν κάνῃς τὸ χρέος σου, δὲν θὰ τὴν παρατήσω. Θὰ πολεμήσω τοὺς ἐχθρούς της μὲ τὴ ρομφαία τοῦ στόματός μου, μὲ τὸν λόγο μου, πού «οὐ δέδεται» (Β' Τιμ. β' 9). Ἐλεύθερος εἶναι νὰ δρᾷ ὅπου ἐγὼ θέλω. Ἄλλοι δοῦλοι μου, προφῆτες καὶ διδάσκαλοι, θὰμποῦν στὸν πόλεμο, πού θὰ ἔπρεπε νὰ κάνῃς ὁ ἴδιος. Μὴν τὸ ξεχνᾷς. Ὅσο ψηλὰ καὶ ἂν τοποθετῶ μερικοὺς μέσα στὴν Ἐκκλησία μου, κανενὸς δὲν ἔχω τὴν ἀνάγκη. «Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδὲν» (Ἰω. 1ε' 5).

(Συνεχίζεται)

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ *

2. Ο ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

Ἡ Ἐκκλησία, σύμφωνα με τὴν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ ἰδίως τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, εἶναι σῶμα Χριστοῦ καὶ κοινωγία θεώσεως. Αὐτὸ τὸ νοιώθει κανεὶς μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν ποῦ θὰ κάνη σὲ ἓνα Ὁρθόδοξο Μοναστήρι, σὰν κι' αὐτὸ ποῦ τώρα μελετᾶμε. Βλέπει κανεὶς τὴν κοινωγία τῶν προσώπων. Ἀδελφοὺς μετὰ διαφορετικὴ προσωπικότητα καὶ χαρίσματα ποῦ ἔχουν ὁμῶς ἓνα κοινὸ σκοπὸ. Ἐπιδιδῶναι ἓνα ὑψηλὸ στόχο. Τὴν θεώσιν τους. Ζοῦνε κάτω ἀπ' τὴν μακαρία ἐλπίδα τῆς θεώσεως ποῦ εἶναι «ἡ πρὸς Θεόν, ὡς ἐφικτόν, ἀφομοίωσίν τε καὶ ἔνωσιν» (Γρηγόριος Παλαμᾶς). Ἐπιδιδῶναι ὥστε ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ νὰ γίνῃ νόμος ὁλοκλήρου τῆς υπάρξεώς τους καὶ μάλιστα ὁ μοναδικός. Γιατὶ σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι μιὰ ἀπλὴ ἠθικοποίησις ἢ ὅπως λένε πολλοὶ σήμερα ἡ θελίωσις τοῦ χαρακτήρα, ἀλλὰ ἡ ἀπόκτησις τῆς θεοποιῦ Χάριτος ποῦ θεώνει τὸν ἄνθρωπο, τὸν ἐνώνει μετὰ τὸ θεανδρικὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ δι' αὐτοῦ μετὰ ὅλην τὴν Παναγία Τριάδα.

Σὲ κάθε ὀρθόδοξο μοναστήρι οἱ ἀδελφοὶ κινοῦνται γύρω ἀπ' τὸν Γέροντα. Ἔτσι λέγεται ὁ ἡγούμενος ἢ ὁ πνευματικὸς καθοδηγὸς τῶν Μοναχῶν, ποῦ ἀνέλαβε ἓνα τόσο δύσκολο καὶ ὑπεύθυνο ἔργο, νὰ τοὺς φέρῃ στὸν οὐρανὸ. Λέγεται γέροντας γιατί κατέχει ἔπειτα ἀπὸ μακροχρόνια πείρα πάνω στὰ θέματα τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἀνεξήγητη γιὰ τοὺς πολλοὺς τοῦ κόσμου, γνῶσις καὶ σοφία, κατώρθωσε νὰ μάθῃ «τὴν πολιτεία» δηλ. τὸν Οὐρανὸ καὶ τώρα μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ καὶ ἄλλους πρὸς τὰ ἴκει. Ἔπαθε τὰ θεία, ἀπέκτησε τὴν Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ εἶναι ὁ πραγματικὸς σοφός.

Στὸ Μοναστήρι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ μπορεῖς μετὰ μεγάλη εὐχέρεια νὰ συναντήσῃς αὐτὸν τὸν Γέροντα. Ὅχι ἀπλῶς κάποιον ποῦ βρισκεται σὲ μεγάλη ἡλικία, ἢ ἓνα μελετητὴ τῶν Πατέρων καὶ τῆς σοφίας τοῦ κόσμου, ὅχι ἓνα πεπειραμένον μετὰ τὴν συνήθη ἔννοια τοῦ ὄρου, οὔτε ἀπλῶς τὸν ἡγούμενο, ἀλλὰ τὸν χαρισματοῦχο, τὸν «χαριτωμένο» ἄνθρωπο, τὸν ἀλλοιωμένο ἀπ' τὴν θεία καὶ εὐπρεπεστάτη ἀλλοίωσις ποῦ προξενεῖ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 486 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τεύχους.

Ήταν γνωστός μου από πολλά χρόνια, πού πολύ όμως ἀπ' τὴν μελέτη τοῦ θαυμασίου του βιβλίου «Γέρων Σιλουανός» πού γράφτηκε στὰ 1947 περίπου καὶ μεταφράστηκε πρόσφατα στὰ ἑλληνικά. Κυκλοφόρησε εὐρύτατα καὶ ἐξαντλήθηκε σύντομα καὶ πρόσφερε πολλὰ στοὺς ἀναγνώστες καὶ δοθήθηκε τὴν ἀνάπτυξι καὶ δῶσι τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος. Εἶναι βιβλίον μὲ θαθεῖα ὄντως πνευματικότητα. Φαίνεται καθαρά ἡ πλούσια πείρα τοῦ συγγραφέως καὶ ἡ ἀγάπη του στὸν Θεό. Γιὰ τὸ βιβλίον αὐτὸ ὁ π. Ἰουστίνος Πόποβιτς, ἕνας διακεκριμένος σύγχρονος ὀρθόδοξος Θεολόγος, εἶπε ὅτι τέτοια βιβλία γράφονται ἕνα στὰ ἑκατὸ χρόνια. Μεταγενέστερες μελέτες φανερώουν τὴν πνευματικὴν του ὀριμότητα. Εἶναι ἕνας στάχυς ὄριμος πού ὅμως προσεύχεται στὸ Θεὸ νὰ τοῦ δώσῃ χρόνια (εἶναι τώρα πάνω ἀπὸ 80 ἐτῶν) γιὰ νὰ προσφέρῃ μετάνοια ἀληθινή. «Παράτεινον τὰς ἡμέρας μου, λέγει, ἕως ὅτου Σοὶ προσφέρω μετάνοιαν ἀληθινήν. Μὴ ἀναγάγῃς με ἐν ἡμίσει ἡμερῶν μου καὶ ὅταν εὐδοκήσῃς νὰ θέσῃς τέρμα εἰς τὴν ζωὴν μου ΠΡΟΓΝΩΡΙΣΟΝ μοι τὸν θάνατον, ἵνα ἡ ψυχὴ μου ἐτοιμασθῇ πρὸς συνάντησίν σου. . .».

Ὁ π. Σωφρόνιος γεννήθηκε στὴ Ρωσία τὸ 1896 ἀπὸ Ὀρθοδόξους γονεῖς. Σπούδασε στὸ Πολυτεχνεῖο τῆς Μόσχας, στὴν Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν, ὅταν μέσα του ἀναψε ἡ φλόγα τῆς ἐνώσεώς του μὲ τὸν Θεὸ καὶ ἀποφάσισε τὴν κάθοδό του στὸ Ἅγιον Ὄρος μετὰ ἀπὸ μιὰ μικρὴ παραμονὴ στὴ Παρίσι. Κατέβηκε μὲ πόθους ἱεροῦς στὸ ὄρος πού εἶναι «περιφανὴς καὶ σεβάσιμος χώρος, τῶν ἀρετῶν ἐστία, τοῦ καλοῦ παντὸς ἐνδιαίτημα, τῶν ἐπουρανίων ἀντίτυπος καὶ ἀχειροποίητος σκηνὴ, παντὸς ἄγους ἐλεύθερος καὶ παντὸς ἐναγοῦς πάθους ἀνώτερος» (Γρηγ. Παλαμᾶς) καὶ μάλιστα κοινοβίασε στὸ Ρωσικὸ Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος. Ἐπάλεσε πολλὰ χρόνια ἐκεῖ γιὰ νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ κοσμικὸ καὶ σαρκικὸ φρόνημα. Ἰδιαιτέρη εὐλογία ἀπ' τὸν Θεὸ ἦταν τὸ ὅτι συνδέθηκε πνευματικὰ μὲ τὸν Γέροντα Σιλουανό, μοναχό, πού γνώριζε ἐπισκέψεις τῆς θείας Χάριτος καὶ εἶχε ἀποκτήσει τὴν διπλὴ ἀγάπη, δηλ. πρὸς τὸν Θεὸ πού φθάνει μέχρι τρέλλας καὶ πού συνδέεται μὲ τὴν ἀκόρεστη δίψα γι' Αὐτόν, καὶ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν κόσμον, ὥστε δλόκληρες νύκτες νὰ κλαίῃ γοερὰ γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ κόσμου. Ζοῦσε δηλ. «ἀδιαλείπτως μέσα στὴν φλόγα τῶν δροσιζόντων δακρῶν». Λέγω ὅτι ἦταν ἰδιαιτέρη εὐλογία ἀπ' τὸν Θεὸ γιατί εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ἀναγνωρίσῃς ἕνα ἅγιο. Γιατὶ ἐνῶ μέσα του περνᾷ ρεῦμα δυνατὸ ὅμως ἀπ' ἔξω δὲν διακρίνεται πολλὰς φορὲς τίποτε τὸ ἰδιαιτέρο. Ὅπως ἄλλωστε συμβαίνει καὶ μὲ τὸ καλώδιο. . . Μετὰ τὴν κοίμησι τοῦ π. Σιλουανοῦ, ὁ π. Σωφρόνιος ἀπόκτησε τὴν

μακαρία ἔφεισι γιὰ ἡσυχία, νὰ γίνη «μυστολέκτης ἡσυχαστής». Μὲ εὐλογία τῶν Πατέρων τῆς Μονῆς, σὰν Διάκονος πλέον, ἔφυγε γιὰ τὴν ἔρημο τοῦ Ἁγίου Ὀρους, ἐκεῖ πού οἱ ὄσιοι Πατέρες σὰν τὶς μέλισσες μέσα στὰ σπήλαια καὶ τοὺς βράχους μὲ τὰ δάκρυα καὶ τὴν νῆψι παρήγαγον τὸ γλυκύτατον μέλι τῆς ἡσυχίας. Οἱ ἀγῶνες του καὶ ὄλη του ἡ ζωὴ ἐκείνη τὴν περίοδο μόνο στὸν Θεὸ καὶ σ' αὐτὸν εἶναι γνωστοί. Ἐπτὰ χρόνια παρέμεινε στοὺς δυσπρόσιτους ἐκείνους βράχους μὲ στερήσεις ὑλικῶν ἀγαθῶν ἀλλὰ ἀπολαύσεις οὐρανίου δόξης, ὥπου οἱ Πατέρες τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἀναγνωρίζοντες τὴν σοφία του ἐπρότειναν νὰ χειροτονηθῆ Πρεσβύτερος καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν πνευματικὴ καθοδήγησι τῆς Μονῆς τους. Τὸ θεώρησε κλῆσι Θεοῦ καὶ δέχθηκε. Οἱ «χαριτωμένοι» ἄνθρωποι μποροῦν νὰ διακρίνουν πάντοτε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Νέοι ἀγῶνες, θυσίες καὶ ἀγρυπνίες. Ἐγκαταστάθηκε σ' ἕνα ὑγρὸ βράχο καὶ συνεχῶς δεχόταν τοὺς Πατέρες, πού ἀπέθεταν τοὺς λογισμοὺς τους καὶ τὶς ἡττες τους. Πρέπει κανεὶς νὰ ἔχη πολὺ φωτισμὸ γιὰ νὰ μπορῇ ν' ἀντιμετωπίσῃ τέτοιες καταστάσεις. Πρέπει νὰ ἔχη περᾶσει τὸ στάδιο τῆς ἀφομοιώσεως τῆς Θείας Χάριτος γιὰτι διαφορετικὰ εἶναι «ἔσχατον ὄριον ἀπονοίας» μιὰ τέτοια προσπάθεια καὶ ὑπάρχει κίνδυνος νὰ εὗρεθῇ «θεομάχος». Ἐργάσθηκε μὲ πολλὴ ταπεινῶσι καὶ σοφία. Τὸ ὁμολογοῦν ἀκόμη οἱ ἁγιορεῖτες Πατέρες πού πρόσφατα συνάντησα. Θυμοῦνται τὸν ἅγιο ἀσκητῆ, τὸν νηστευτῆ, τὸν διαστή μοναχὸ καὶ τὸν διακριτικὸ γέροντα. Δυστυχῶς ὁμως ἡ ὑγεία του κλονίστηκε καὶ χρειάστηκε νὰ μεταβῆ στὸ Παρίσι γιὰ ἐγχείρησι καὶ ἡ κλονισμένη πιά ὑγεία του δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ξαναεπανέλθῃ στὸ ἀγαπητὸ του Ὄρος. Ἀργότερα ὁμως γιὰ λόγους ἡσυχίας ἐγκαταστάθηκε μὲ τοὺς λίγους μοναχοὺς στὴν Ἀγγλία, ὅπου τώρα βρίσκεται σὲ μεγάλη ἡλικία ἀλλὰ μὲ ἀκμαιώτατες σωματικὲς καὶ πνευματικὲς δυνάμεις!

(Συνεχίζεται) Ἄρχιμ. ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΒΛΑΧΟΥ Ἱεροκήρυκος

« Ε Ο Ρ Τ Ο Λ Ο Γ Ι Ο Ν » *

Πανεύς και **Πανειάς**: κόμη, ἦτις και Καισάρεια Φιλίππου μετωνομάσθη, ἐπὶ τῶν πηγῶν τοῦ Ἰορδάνου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀερμών. Πατὴρ Βερονίκης τῆς αἰμορροῦσης γυναικός, ἣν ἐθεράπευσεν ὁ Κύριος.

Πάνιον: 1. Ὄρος τῆς Παλαιστίνης εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὀροσειραῆς Ἀντιλιβάνου και ὀμόνυμον σπήλαιον, ἐξ οὗ πηγάζει ὁ Ἰορδάνης. 2. Παραθαλάσσιος πόλις τῆς Θράκης, πλησίον τῆς Ραιδεστοῦ, ἀκμάσασα κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, ἧς ἐπίσκοπος διετέλεσεν ὁ ὀμολογητῆς Γρηγόριος.

Παννονία: ἡ ἐπὶ ρωμαιοκρατίας ὀνομασία τῆς περιοχῆς τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης μεταξὺ Δουνάβειος, Νωρικῶ, Ἰλλυρικῶ και Μοισίας, νῦν: μεταξὺ Ἰταλίας, Γιουγκοσλαβίας και Αὐστρίας.

Πάνορμος: 1. ἡ ἀρχαία ὀνομασία τῆς Ἰταλικῆς πόλεως Παλέρμου ἐν τῇ νήσῳ Σικελίας. 2. ὀνομα ὀρμων τῶν ἐλληνικῶν παραλίων: Ἀστυπαλαίας, Κρήτης, Δήμνου, Μυκόνου, Σκοπέλου, Χίου. 3. πόλις τῆς Τουρκίας ἐπὶ Ν παραλίας τῆς Προποντιδίδος, παρὰ τὴν Κύζικον.

Παντελλερία (Παντάλαρα): Ἰταλικὴ νῆσος μεταξὺ Σικελίας και Τυννησίας.

« Παντοκράτορος »: ἱερὰ Μονῆ ἐν Κων/λει. Βλέπε Χριστοῦ Παντοκράτορος Μονῆ.

Παρίου: ἐπισκοπή. Πόλις τῆς Μυσίας, παρὰ τὴν Κύζικον και Λάμφακον (Ἐλλησπόντου), και ἔδρα ἐπισκόπου.

Πάρος: μία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων και ἱστορικωτέρων νήσων τῶν Κυκλάδων, και εἰς τὸ κέντρον αὐ-

τῶν, μεταξὺ Νάξου και Ἀντιπάρου. Ἐν τῷ ἱερῷ προσκυνήματι « Ἐκατονταφυλιανῆς » (καταπολιανῆς), ἤσκησεν ἡ ὀσία Θεοκτίστη.

Ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ Χριστοῦ Δάσους φυλάσσονται τὰ ἱερὰ λείψανα τοῦ ὀσίου Ἀρσενίου (Αὐγ. 18).

« Παταπίου » ὀσίου, μονῆ: ἐν Λουτρακίῳ τῆς Ἰ. Μ. Κορινθίας, ἐνθα ἤθλησαν ἀσκητικῶς οἱ ὀσιοι: Πατάπιος ὁ νέος, Νίκων ὁ νέος και Ὑπομονῆ, ὧν αἱ τίμαι κάραι φυλάσσονται ἐκεῖ (Τρίτη Διακαινησίμου).

Πάταρα: ἀρχαία παράλιος πόλις τῆς Λυκίας, ἐναντι ἀκριβῶς τῆς νήσου Ρόδου, ἐνθα ἤθλησαν μαρτυρικῶς οἱ ἅγιοι Λέων και Παρηγόριος (Φεβρ. 18).

Πάτμος: μικρά, ἀλλὰ περίφημος, νῆσος τοῦ ἀνατολικῶ Ἀιγαίου πελάγους, πλησίον τῆς Μικρασιατικῆς ἀκτῆς, μεταξὺ Σάμου και Νάξου. Τόπος ἐξορίας τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, συγγράψαντος αὐτόθι τὴν Ἀποκάλυψιν.

Ἐν τῇ νήσῳ ἤθλησεν ἀσκητικῶς ὁ ὀσιος Χριστόδουλος, οὗ τὸ ἱερὸν λείψανον τεθησαύρισται ἐν τῇ ἱερᾷ πατριαρχικῇ Μονῇ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἐν αὐτῇ φυλάσσονται αἱ κάρραι τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ, τοῦ ἁγίου Ἀντύπα (Ἀπρ. 11), Φιλίππου τοῦ διακόνου (Ὀκτ. 11) και ἡ τιμὴ χειρὸς Γερασίου τοῦ Βυζαντινοῦ (Ἀπρ. 7).

Παφλαγονία: χώρα τῆς Μ. Ἀσίας, μεταξὺ Πόντου, Βιθυνίας, Γαλατίας και Εὐξείνου Πόντου. Πρωτεύουσα ἡ Σινώπη. Ἄλλαι πόλεις: ἡ Ἀμαστρις, ἡ Γάγγρα, ἡ Πομπητιούπολις, ἡ Σεβαστή.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 437 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 15-16 τεύχους.

Η ΠΟΛΥΩΝΥΜΟΣ ΚΟΡΗ

Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ — ΤΟ ΘΗΣΑΥΡΙΣΜΑ

Θησαυρός, ὁ ὁποῖος σώζει, ἡ Παναγία· «θησαυρὸν σωτηρίας καὶ πηγὴν ἀφθαρσίας τὴν σὲ κυήσασαν καὶ πύργον ἀσφαλείας καὶ θύραν μετανοίας τοῖς κραυγάζουσιν ἔδειξας, ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ»¹⁰. Ἀνέδειξεν ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν, τὴν Μητέρα του, πηγὴν ἢ ὁποῖα ῥέει ἀφθαρσίαν, πύργον ἀσφαλῆ, θύραν μετανοίας καὶ θησαυρὸν σωτηρίας. Σώζει δὲ ὅσους πιστεύουν καὶ ἐκδηλώνουν τὴν πίστιν των μὲ ὕμνους καὶ μὲ ἔργα, ὅσους κραυγάζουν ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς καρδίας των «ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ». Εἶναι σωτήριος θησαυρός, ἡ Παρθένος, διότι εἶναι «πανάμωμος καὶ ἀδαπάνητος»¹¹. Ὀνομάζεται καὶ θησαυρὸς τῆς ζωῆς· «Χαῖρε θησαυρὲ τῆς ζωῆς ἀδαπάνητε». Θησαυρός, ὁ ὁποῖος χαρίζει ζωὴν αἰώνιον καὶ ὄχι πρόσκαιρον. Ἀκριδῶς, διότι εἶναι αἰώνιος εἶναι καὶ ἀνεξάντλητος θησαυρός. Εἰς ἓν τροπᾶριον τοῦ Ὁρθρου τῆς 14 Αὐγούστου ἀναγινώσκωμεν· «... Χαῖρε θησαυρὲ τοῦ Μάννα τῆς διαθήκης. Χαῖρε Παρθένε, Χριστιανῶν τὸ καύχημα». Θησαυρός, ἡ Θεοτόκος, τοῦ Μάννα τῆς διαθήκης. Εἰς τὸν Ψαλμὸν 77, 24-25 ὑπάρχει σχετικῶς· «καὶ ἔβρεξεν αὐτοῖς μάννα φαγεῖν καὶ ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς· ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος». Εἶναι, τὸ μάννα, ἄρτος ἀγγελικὸς. Τοῦτον τὸν ἄρτον ἔφαγον μετὰ τοῦ Μωυσέως οἱ Ἰσραηλῖται εἰς τὴν ἔρημον. Ὁ Θησαυρός - Παναγία χαρίζει πρὸ πάντων αἰωνιότητα εἰς τὰ πιστὰ τέκνα τῆς, διὰ τὰ τρέφονται ἐκεῖ αἰωνίως μὲ τὴν ἰδίαν τροφήν μὲ τὴν ὁποῖαν τρέφονται οἱ Ἄγγελοι καὶ οἱ Ἀρχάγγελοι.

Γνωρίζουν τὴν Παναγίαν οἱ πιστοὶ καὶ ὡς σοφίας θησαυρὸν· «Σοφίας Πανάχραντε σὲ θησαυρὸν ἐπιστάμεθα (γνωρίζομεν καλῶς) καὶ χάριτος βρύουσαν (ρέουσαν) πηγὴν ἀέναον (αἰώνιον), τὰς τῆς γνώσεως αἰτοῦμεν σε ραννίδας ἐπόμβρησον, Δέσποινα, τοῦ ἀνυμνεῖν σε αἰεὶ (μὲ τὴν θείαν σοφίαν σου καὶ τὴν χάριν δρόσιζέ μας τὰς αἰσθήσεις τῆς γνώσεως, διὰ τὰ σὲ ὑμνοῦμεν πάντοτε»¹². Ἐγέννησεν ἡ Παναγία τὴν Σοφίαν τοῦ Θεοῦ· «Σὺ εἶ Χριστὸς, Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις» φάλλομεν εἰς τὰς καταβασίας¹³. Καὶ ὁ μεγα-

10. Παρακλ. (μικρά), ὠδὴ ζ'.

11. Παρακλ. (μικρά), ὠδὴ γ'.

12. Νοεμ. 21, α'.

13 Ἰανουαρ. 6, δ' (Ἰδέ σχετικῶς εἰς τὸ ἡμέτερον ἔργον· «Ἀπὸ τοῦς θησαυροῦς τῆς Ἑπιτολογίας (Καταβασίας)», Ἀθῆναι 1969).

λοπρεπῆς ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, εἰς τὴν Βασιλίδαν τῶν Πόλεων, ἐκτίσθη πρὸς τιμὴν τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ, τοῦ Κυρίου. Πῶς νὰ μὴ ὀνομασθῆ καὶ ἡ Μήτηρ του σοφίας θησαυρός; Αὐτὴ ἔγιγεν οἶκος, κατοικία τοῦ Χριστοῦ, τοῦ θησαυροῦ τῶν αἰώνων. Τὸν θησαυρὸν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ὑπερκόσμου ἐφιλοξένησεν ἐντὸς τῆς ἡ Πάναγος, αὐτὸν ἀνέθρεψε μὲ τὰ παρθενικά της αἱματα· «Ὡς οἶκος οὔσα τῆς χάριτος, ἐν ᾧ οἱ θησαυροὶ ἐναπόκεινται τῆς ἀπορρήτου Θεοῦ οἰκονομίας, Πανάχραντε, ἐν τῇ Ναῷ μετέσχες τῆς ἀκηράτου (καθαρωτάτης) τρυφῆς»¹⁴. Σχετικῶς ἀναγινώσκουμεν εἰς τὰς Ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου· «εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι¹⁵ δηλαδὴ· νὰ γνωρίσουν τελείως τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ. Νὰ γνωρίσουν δηλ. τὸ ἄγνωστον προτῆτερα καὶ φανερωθὲν τώρα μέσον διὰ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχουν ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῆς σωτηριώδους σοφίας καὶ τῆς γνώσεως κρυμμένοι¹⁶. Θησαυρὸς ὁ Υἱὸς τῆς Παρθένου, θησαυρὸς καὶ ἡ Μήτηρ Παρθένος, Σοφίας θησαυρὸς καὶ θησαύρισμα· «Ὁ καθαρῶτατος ναὸς τοῦ Σωτῆρος, ἡ πολυτίμητος παστὰς καὶ Παρθένος, τὸ ἱερὸν θησαύρισμα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ σήμερον εἰσάγεται ἐν τῇ οἴκῳ Κυρίου τὴν χάριν συνεισάγουσα τὴν ἐν Πνεύματι Θείῳ...»¹⁷. Θησαύρισμα ἱερὸν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγγελίας θησαύρισμα· «Ἀγγελίας θησαύρισμα χαίρει δι' ἧς ἐκ τοῦ πτώματος ἡμῶν ἐξανέστημεν...»¹⁸. Ἱερὸν καὶ ἄγνον θησαύρισμα ἡ Θεοτόκος. Ἄλλοι θεωροῦν ὡς ἱερὸν τὸν ὑλικὸν θησαυρὸν των. Τὸν ἀφήνουν κρυμμένον εἰς τὰς ἀποθήκας ἢ τὰ χρηματοκιβώτια, ἐνῶ συνάνθρωποί των πεινοῦν. Ὅμως, κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, «τὰ φρέατα ἐξαντλούμενα εὐφορώτερα γίνεται, ἐναφιέμενα δὲ κατασῆπεται πλοῦτου τὸ μὲν στάσιμον ἄχρηστον, τὸ δὲ κινούμενον καὶ μεταβαῖνον κοινωφελές τε καὶ ἔγκαρπον¹⁹ (καρποφόρον). Θησαύρισμα ἱερὸν ἡ Παναγία, πολύτιμον. Θησαυρίζει, πλουτίζει μὲ ἀρετὰς θείας ὅσους τὴν τιμοῦν. Τοὺς ὀπλίζει μὲ δυνάμεις πνευματικὰς, ὥστε μὲ θάρρος νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ μύρια προβλήματα τῆς ζωῆς. Ὡς θησαύρισμα δὲ ἀγγελίας βοηθεῖ αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐπικαλοῦνται, ὥστε νὰ ζήσουν ἐν ἀγνότητι σώματος καὶ ψυχῆς.

14. Νοεμ. 21, ΣΤ'.

15. Κολ. Β, 2-3.

16. Παν. Τρεμπέλα, Ἡ Καινὴ Διαθήκη αἱ Ἐπιστολαὶ καὶ ἡ Ἀποκάλυψις, σελίς 280, Ἀθήναι 1958.

17. Νοεμ. 21—Κοντάκιον.

18. Ἀκάθ. Ὕμνος, ὠδὴ α'.

19. Λόγος εἰς τὸ «Καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας».

Πιστεύομεν τὴν Ἁγνὴν Παρθένον καὶ ὡς θησαύρισμα τῆς ἡμῶν ἀναστάσεως· «Ὡς τῆς ἡμῶν ἀναστάσεως θησαύρισμα τοὺς ἐπὶ σοὶ πεποιθότας (ἄλλοις ἔχουν πιστεύσει εἰς σέ), πανύμνητε, ἐκ λάκκου καὶ θυθοῦ πταισμάτων ἀνάγαγε. Σὺ γὰρ τοὺς ὑπευθύνους τῇ ἁμαρτίᾳ ἔσωσας τεκοῦσα τὴν σωτηρίαν (διότι σὺ ἔσωσες, μὲ τὸ νὰ γεννήσῃς τὴν σωτηρίαν, τὸν Κύριον, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἁμαρτίαν)»²⁰. Θησαύρισμα ἀναστάσεως! Δηλαδή ὅσας φορὰς καὶ ἂν πέσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἁμαρτίαν, τόσας φορὰς δύναται νὰ τὸν βοηθήσῃ ἡ Παναγία, ὥστε νὰ σηκωθῇ, νὰ σταθῇ εἰς τὰ πόδια του καὶ νὰ προχωρήσῃ. Ἄρκει ὁ στεναγμός, ἡ πίστις καὶ ἡ ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματός της. Τὸ ὑποδεικνύει ὁ ὑμνωδὸς εἰς τοὺς πιστοὺς. Σὺ, λέγει, ἔχεις τὴν δύναμιν νὰ μᾶς ἀναστήσῃς, Παναγία, νὰ μᾶς ἀνασύρῃς ἀπὸ τὴν λάσπην, ἀπὸ τὸν ἡθικὸν βούρκον καὶ πρὸς σέ καταφεύγομεν. Μὴ μᾶς τὸ ἀρνηθῆς!

Ἐν περιλήψει ἡ Παναγία ἀνομάζεται θησαυρὸς σωτηρίας, θησαυρὸς τῆς ζωῆς ἀδαπάνητος, θησαυρὸς τοῦ Μάννα τῆς διαθήκης, σοφίας θησαυρὸς, ἱερὸν θησαύρισμα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἀγνείας θησαύρισμα, τῆς ἡμῶν ἀναστάσεως θησαύρισμα καὶ τέλος τῆς πατρικῆς εὐδοκίας θησαύρισμα· «Τῆς πατρικῆς εὐδοκίας θησαύρισμα, τῆς τοῦ Υἱοῦ παρουσίας ἐναύλισμα (διαμονή) τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐνδιαίτημα (κατοικία) ἀνεδείχθης, Τριάδος τὴν ἔμφασιν (ἐκφρασιν) ἐν σοὶ ἀνατυποῦσα»²¹.

Εἶναι θησαύρισμα, ἡ Παναγία καὶ θησαυρὸς τῆς ζωῆς ἡμῶν, ὡς γεννήσασα τὸν φωτοδότην καὶ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς Χριστόν· «Τὸν φωτοδότην καὶ ἀρχίζων τῶν ἀνθρώπων τεκοῦσα, ἀχραντε Θεοτόκε, ἀνεδείχθης θησαυρὸς τῆς ζωῆς ἡμῶν καὶ πύλη τοῦ ἀπροσίτου φωτός...»²². Ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἱκανὴ νὰ πλουτήσῃ. Δι' ὅλους προορίζεται καὶ ὅλοι συνεπῶς ἐπιβάλλεται νὰ στραφοῦν πρὸς αὐτὸν τὸν ὑπερκόσμιον θησαυρόν. Ἄν ὑπῆρχε πηγὴ ρέουσα καθαρὸν χρυσὸν δὲν θὰ ἔσπευδον πρὸς αὐτὴν οἱ πάντες; Τίς ὅμως σύγκρισις ὑλικοῦ χρυσοῦ πρὸς πνευματικόν; Τίς σύγκρισις Παναγίας πρὸς ὑλικὸν θησαυρόν;

(Συνεχίζεται)

ΑΡΙΣΤ. ΠΑΥΛΟΥ

20. Θεοτοκίον ἀναστάσιμον, ἤχος βαρὺς.

21. Αὐγ. 1, η'.

22. Σεπτ. 8, γ'.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

333. Εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν ὑπάρχει ἡ αἵτησις: «Ὑπὲρ τῶν προσκομισθέντων καὶ ἁγιασθέντων τιμίων δώρων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Εἶναι δυνατὸν νὰ παρακαλοῦμε «ὑπὲρ» τῶν καθαγιασθέντων τιμίων δώρων, δηλαδὴ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ; Μήπως πρέπει νὰ λέγωμεν «Πρὸ τῶν προσκομισθέντων...»; (Ἐρώτησις Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Χ.).

Στὴν αἴτησι αὐτὴ ὑπάρχει ὁμολογουμένως μία ἐρμηνευτικὴ δυσχέρεια, πού ἔχει ἐπισημανθῆ ἀπὸ πολλοὺς. Χαρακτηριστικὰ παρατηρεῖ ὁ π. Γερβάσιος Παρασκευόπουλος: «Τὸ ἐκ τῆς ὡς ἄνω δεήσεως γεννώμενον ἐρώτημα ἀδυνατοῦμεν νὰ λύσωμεν· οὔτε ἡ ἐπομένη τελικὴ πρότασις ἀπαντᾷ πλήρως εἰς αὐτό. Διατί —ἐρωτῶμεν— ἀφοῦ τὰ τίμα δῶρα καθηγιασθήσαν εὐχόμεθα ὑπὲρ αὐτῶν;» (Ἐρμηνευτικὴ ἐπιστάσις ἐπὶ τῆς θείας λειτουργίας, Πάτραι 1958, σελ. 228, ὑποσ. 1). Ἡ δυσκολία, ὅπως ὀρθὰ διατυπώνεται καὶ στὴν ἐρώτησι καὶ στὴν ἀνωτέρω παράθεσι ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ π. Γερβασίου, προέρχεται ἀπὸ δογματικούς λόγους: Τὰ τίμα δῶρα εἶναι καθαγιασμένα — εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστός· πῶς θὰ δεηθῶμε ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ;

Ἡ σκέψις γιὰ διόρθωσι πρέπει κατ' ἀρχὰς ἐκ τῶν προτέρων νὰ ἀποκλεισθῆ. Ἐνα κείμενον πού φέρνει τὴν σφραγίδα χιλίων πεντακοσίων τοῦλάχιστον ἐτῶν συνεχοῦς λειτουργικῆς χρήσεως, πού λάτρευσαν μ' αὐτὸ τὸν Θεὸ καὶ τέλεσαν τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας γενεὲς γενεῶν πατέρων καὶ ἀδελφῶν μας, δὲν μπορεῖ τόσο εὐκόλα νὰ τὸ βγάλωμε αἰρετικὸ —γιατὶ ἐκεῖ καταλήγει τὸ πρᾶγμα— ἔστω καὶ σὲ μία του λέξι. Τὸ μόνον πού θὰ δικαιολογοῦσε μία τέτοια ἐνέργεια, θὰ ἦταν ἂν τὸ κείμενον δὲν παρεδόθη καλὰ καὶ ἔχει ἀλλοιωθῆ κατὰ τίς ἀντιγραφάς του διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Γιὰ τὸ «ὑπὲρ» ἐδῶ δὲν ὑπάρχει τέτοιο ἐνδεχόμενον. Ὑπάρχει ἔτσι σ' ὅλα τὰ χειρόγραφα χωρὶς καμμία ἀπολύτως ἐξαιρέσι. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό. Παράλληλες μὲ τὴν αἴτησι αὐτὴ τῶν βυζαντινῶν λειτουργιῶν αἰτήσεις ὑπάρχουν στὴν ἴδια θέσι καὶ σὲ δύο ἀκόμη

ἀρχαιότατες λειτουργίες τῆς ἰδίας Ἐκκλησιαστικῆς οἰκογενείας, στήν λειτουργία τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν («Ἐπεὶ τοῦ δώρου τοῦ προσκομισθέντος Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν δεηθῶμεν») καὶ στήν λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου («Ἐπεὶ τῶν προσκομισθέντων καὶ ἁγιασθέντων τιμίων, ἐπουρανίων, ἀρρήτων, ἀχράντων, ἐνδόξων, φοβερῶν, φρικτῶν θείων δώρων Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν δεηθῶμεν»). Τὸ «ὑπὲρ» σὲ παρομοία συνάφεια ὑπάρχει καὶ στήν ἀναφορά τῆς θείας λειτουργίας τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου· «ἔτι προσφερόμεν σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀναπαυσασμένων προπατέρων, πατέρων... ἐξαιρέτως τῆς Παναγίας... τοῦ ἁγίου Ἰωάννου...».

Ὅσον ἀφορᾷ στήν προτεινομένη διόρθωσι «Πρὸ τῶν προσκομισθέντων...» πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ γιὰ θεολογικοὺς λόγους. Θυμίζει σχολαστικὴ εὐχαριστιακὴ θεολογία τῆς Δύσεως. Στὴν ὀρθόδοξο θεολογία τέτοια ἰδέα καὶ ἔκφρασις εἶναι ἀγνωστὴ, νὰ καλούμεθα δηλαδὴ νὰ προσευχηθοῦμε «πρὸ» τῶν ἁγιασθέντων τιμίων δώρων.

Ποιά τῶρα πρέπει νὰ εἶναι ἡ σωστὴ ἔννοια τῆς αἰτήσεως «Ἐπεὶ τῶν προσκομισθέντων καὶ ἁγιασθέντων τιμίων δώρων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν»; Ὁ π. Γ ε ρ β ἄ σ ι ο ς τὸ συσχετίζει μὲ τὸ Α' Κορινθ. ια' 29-30 («δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν...»), πρὸς τὸ χωρίο τῆς λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου «καὶ μὴ διὰ τὰς ἡμᾶς ἁμαρτίας κωλύσης τὴν χάριν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος ἀπὸ τῶν προκειμένων δώρων» (μὲ τὴν ἔννοια τῆς φράσεως αὐτῆς θὰ ἀσχοληθοῦμε σὲ ἄλλη ἀπάντησι) καὶ πρὸς τὴν τρίτην αἴτησι «Ὅπως ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ἡμῶν...», καὶ διακρίνοντας «ἀγιαστικὴ» καὶ «μεταδοτικὴ» χάρι, δίδει μίαν ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὴν ἐρμηνεῖαν: «Εἴθε ἡ ἀναξιοῦς τοῦ λειτουργοῦ ὅσον καὶ τῶν κοινωνούντων νὰ μὴ παρεμποδίσῃ τὴν καθαρτικὴν καὶ ἁγιαστικὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ ἅς γίνῃ εἰς αὐτοὺς ἕως καταναλίσκον' πᾶσαν ἀκαθαρσίαν καὶ πᾶν εἶδος ἁμαρτίας. Καὶ ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον: Γενέσθω ἡμῖν, Κύριε, ἡ μετάληψις τῶν ἀχράντων σου μυστηρίων — εἰ καὶ ἀναξιοί — εἰς ἄφεισιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον» (ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 229).

Ὁρθότερο προφανῶς εἶναι ἡ φράσις αὐτὴ νὰ συνδυασθῇ μόνον μὲ τὴν ἐπομένην αἴτησι, πού σὰν τελικὴ πρότασις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν προηγούμενην, τὴν συμπληρώνει, καὶ προσδιορίζει εἰδικῶς τὰ αἰτήματα, πού ἐξ ἀφορμῆς τῆς θυσίας ζητοῦμε ἀπὸ τὸν Θεό: «τὴν θείαν χάριν καὶ τὴν δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος». Ἀσχέτως δηλαδὴ πρὸς τὴν ἀναξιοῦτητα ἢ μὴ λειτουργῶν καὶ λαοῦ. Τὸ «ὑπὲρ» θὰ ταίριαζε νὰ ἀποδοθῇ καλλίτερα μὲ τὸ «διὰ», ὅπως μεταφράζει ὁ

καθηγητῆς Παναγιώτης Τρεμπέλας: «Διὰ τὰ ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης ὡς θυσία προσφερθέντα καὶ ἁγιασθέντα τίμια δῶρα, ἃς παρακαλέσωμεν τὸν Κύριον. Ἵνα ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς μας, ὁ ὁποῖος προσεδέχθη ταῦτα... μᾶς ἐξαποστείλῃ ἀντ' αὐτῆς τὴν θείαν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἃς παρακαλέσωμεν τὸν Κύριον» (Λειτουργικόν, Ἀθῆναι 1963, σελ. 127).

Τὸν ἄριστο ὑπομνηματισμὸ τοῦ αἰτήματος αὐτοῦ καὶ τὴν πλήρη ἐξομάλυνσι τῆς σχετικῆς δυσχερείας θρίσκομε στήν «Ἑρμηνεία τῆς θείας λειτουργίας» τοῦ Νικολάου Καβάσιλα: «Καὶ τί φησι; Ἐξηθῶμεν τοῦ Κυρίου ὑπὲρ τῶν ἁγιασθέντων δώρων, οὐχ ἵνα αὐτὰ δέξωνται τὸν ἁγιασμόν, διὰ τοῦτο γὰρ ἁγιασθέντα αὐτὰ εἶπον ἵνα μὴ σὺ τοῦτο νομίσης, ἀλλ' ἵνα αὐτοῦ ἡμῖν μεταδοῖεν τοῦτο γὰρ ἔστι τὸν φιλόανθρωπον Θεόν, τὸν προσδεξάμενον αὐτά, τὴν χάριν ἡμῖν ἀντικαταπέμψαι. Εὐξώμεθα, φησίν, ὑπὲρ τῶν δώρων ἵνα εἰς ἡμᾶς ἐνεργὰ γένωνται, ἵνα μὴ ἀδυνατήσῃ πρὸς ταύτην τὴν χάριν, καθάπερ ὅτε μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφαίνετο τὸ πᾶν τὸ δυνάμενον τοῦτο σῶμα, ἔστιν ἐν αἷς τῶν πόλεων οὐκ ἐδύνατο σημεῖα ποιεῖν διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν» (κεφ. 34, 8). Φ.

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Πρὸς Ἐφεσίους Ἰγνάτιος. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἐθνικὰ καὶ Χριστιανικὰ Μυστήρια. — **Μητροπ. Περιστερίου Ἀλεξάνδρου**, Ὁ Ὅσιος Γρηγόριος. — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Ὁ Ἀπολεσθεὶς Παράδεισος. — **Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — **Βασ. Μουστάκη**, «Τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις. — **Ἀρχιμ. Ἱεροθέου Βλάχου**, Ἱεροκήρυκος, Μία Ὁρθόδοξη Παρουσία. — **Πρεσβ. Κωνστ. Πλατανίτου**, «Ἐορτολόγιον». — **Ἄριστ. Παύλου**, Ἡ Πολυώνυμος Κόρη. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.